

A TÉNYŐI SZENT ERZSÉBET ÓVODA ÉS BÖLCSŐDE

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

A TEVÉKENYSÉGGÖZPONTÚ ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM ADAPTÁLÁSA ALAPJÁN

Tényői Szent Erzsébet Óvoda és Bölcsőde

9111 Tényő, Győri u. 55.

Tartalom

I. BEVEZETŐ	3
Pedagógiai Programunk az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja alapján, a Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program adaptálásával, a helyi sajátosságok, hagyományok, szükségletek figyelembevételével készült.	3
II. Az óvoda jellemző adatai.....	5
Óvodánk környezeti sajátosságai	6
Személyi feltételek	7
Óvodaképünk	8
Az óvodánk jövőképe.....	9
III. Óvodai programunk alapelve, célja, feladata.....	11
IV. A TEVÉKENYSÉGGÖZPONTÚ ÓVODAI NEVELÉS CÉLJA ÉS FELADATAI	13
V. A JÁTÉK, A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS ÉS MUNKA HELYE PROGRAMUNKBAN	33
VI. TEVÉKENYSÉGFORMÁK	38
2. Mesélés, verselés	39
3.Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	40
4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	41
VII. AZ ÓVODA ELVÁRÁSAI, AZ ÓVODÁBA LÉPÉS FELTÉTELEI.....	44
VIII. A NEVELÉS TERVEZÉSE, IDŐKERETEI, A CSOPORTNAPLÓ, A „GYERMEK FEJLŐDÉSÉT NYOMONKÖVETŐ DOKUMENTÁCIÓ” VEZETÉSÉNEK SZEMPONTJAI	46
• ének, zene, énekes játék, gyermektánc	48
IX. Óvodakezdés és iskolaérettség biológiai, pszichológiai jellemzői.....	52
X. Óvodai ünnepélyek, megemlékezések.....	64
XI. Az óvodánk kapcsolatrendszere	65
XII. Az intézmény Gyermekvédelmi Tevékenysége	69
XIII. INKLUZÍV PEDAGÓGIA – INTEGRÁCIÓ A SAJÁTOSságOK MEGŐRZÉSÉVEL, A KÜLÖNBsÉGEKHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁSSAL – A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK	71
Az utazó gyógypedagógus feladatai:.....	80
XIV. Óvodánk belső ellenőrzési terve-értékelési rendszere.....	83
Speciális fejlesztés.....	84

I. BEVEZETŐ

Az Óvodai Pedagógiai Program az óvoda alapdokumentuma. Az óvoda pedagógiai programjával kapcsolatos előírásokat a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény, a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet valamint, 401/2023. (VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról szabályozza. Az Óvodai Pedagógiai Programot elolvasva minden érdeklődő tájékozódhat egy óvoda nevelési filozófiájáról, gyakorlatáról, tárgyi, személyi helyzetéről, valamint egyéb speciális szolgáltatásairól.

Pedagógiai Programunk az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja alapján, a Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program adaptálásával, a helyi sajátosságok, hagyományok, szükségletek figyelembevételével készült.

A tevékenységközpontú óvodai nevelés adaptálásának indokai

Hitvallásunk, az óvodáskorú gyermek egyéni és életkori sajátosságait a legmesszebbmenőkig figyelembe véve fejleszteni személyiségét, kiegészítve és folytatva a családi nevelést, derűs otthonos légkörben, amelynek megvalósulása folytán képessé válik a gyermek egyre tágabb környezetbe való zökkenőmentes beilleszkedésre.

Óvodai életünket a megismerések **komplexitása**, gyakorlatiassága és a **többoldalú tapasztalatszerzés** jellemzi. Ezen a ponton találkozunk először a nevelőtestületi nézet és a **Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program**

Az Óvoda nevelőtestületének hitvallása:

Ha a gyermekek kritizálva élnek,
Megtanulnak megbélyegezettnek lenni,
Ha a gyerekek ellenségeskedésben élnek,
Megtanulnak veszekedni.

Ha a gyerekek kicsúfolva élnek,
Megtanulnak szégyenlősnek lenni.

Ha a gyerekek megszegyenítve élnek,
Megtanulják bűnösnek érezni magukat,
Ha a gyerekek toleráns légkörbe élnek,
Megtanulnak türelmesnek lenni.

Ha a gyerekek bátorítva élnek,
Megtanulnak bízni.

Ha a gyerekek dicsérve élnek,
Megtanulják megbecsülve érezni magukat.

Ha a gyerekek méltányosságban élnek,
Megtanulják az igazságosságot.

Ha a gyerekek biztonságban érzik magukat,
Megtanulnak hittel élni.

Ha a gyerekek megerősítve élnek,
Megtanulják magukat szeretni.

Ha a gyerekek elfogadva és barátságban élnek,
Megtanulják megtalálni a szeretetet a világban.

/Dorothy Law Holte: Egy élet a kezében... c. vers/

A társadalom, állam, oktatásügy feladata, hogy minden egyes gyermeket az egyéniségének, fejlődésének megfelelően segítsen hozzá a tudás megszerzéséhez, az életre való optimális felkészülés lehetőségéhez, mert **nincs igazságtalanabb dolog, mint különböző emberek egyforma kezelése.**

II. Az óvoda jellemző adatai

Az óvoda hivatalos elnevezése: Tényői Szent Erzsébet Óvoda és Bölcsőde

Az óvoda címe, elérhetőségei: 9111 Tényő, Győri u. 55.

Tel.: 06-96/468-094

Mobil: 06-20/5862891

E-mail: tenyoovi@gmail.com

Az intézmény működési területe: Tényő község közigazgatási területe

Az intézmény típusa: Óvoda és bölcsőde

Az óvoda OM azonosítója: 030407

Az óvoda törzskönyvi azonosítója: 641391

Óvodánk alaptevékenysége:

851020 – óvodai nevelés

074040 – Fertőző megbetegedések megelőzése, járványügyi ellátás

091110 - Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai

091120 – Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének, ellátásnak szakmai feladatai

091140 – Óvodai nevelés, ellátás működtetési feladatai

096015 – Gyermekétkeztetés köznevelési intézményben

096025 – Munkahelyi étkezés köznevelési intézményben

104030 – Gyermekek napközbeni ellátása családi bölcsőde, munkahelyi bölcsőde, napközbeni gyermekfelügyelet vagy alternatív napközbeni ellátás útján

104036 – Munkahelyi étkeztetés gyermekek napközbeni ellátását biztosítóintézményben

104037 – Intézményen kívüli gyermekétkeztetés

104060 – A gyermekek, fiatalok, családok életminőségét javító programok

Az óvoda fenntartója és felügyeleti szerve, címe, telefonszáma:

Tényő Község Önkormányzata 9111 Tényő, Győri u. 59. Tel.: 96/468-026

Az óvodai csoportok száma: 3

Őzike csoport (nagy csoport): 19 fő

Mókus csoport (középső csoport): 25 fő

Süni csoport (kis csoport): 23 fő

Az óvoda igazgatója: László-Bratkó Bettina

Óvodánk környezeti sajátosságai

„Tényő a 2023. 01.01. adatok alapján 1828 fő lakosú község a Kisalföld dél-keleti szélén, a sokorói dombok között, festői környezetben helyezkedik el.

Településünkön 1943-ban épült óvoda. 1974 óta kétcsoportos napközi otthonos óvodaként működik intézményünk. 2010-ben készült el részben felújított, illetve hozzáépített EU-szabványnak megfelelő óvodánk. A falusi közösség sajátos kulturális környezetet jelent. Élnek a hagyományos erkölcsi és viselkedési szabályok, ez segít a kapcsolatok kialakításában. A gyermekek számára átlátható, bejárható a környezet, ismerősök sokaságával találkoznak. Sok kirándulóhely közül választhatunk, lehetőségünk van a természet folyamatos megfigyelésére. A családok szívesen látják az óvodásokat gyümölcszüretre, zöldség betakarítására és állatok megfigyelésére is. Győr közelsége is lehetőséget ad az élményszerzésre. Utazás busszal, állatkerti látogatás, séta a Duna-parton, az épületek megtekintése, stb. gazdagítja a gyermekek élményeit..

A néphagyományok és a hagyományos ünnepek színesítik községünk életét (búcsú, felvonulások, betlehemezés, vásárok).

Lehetőséget látunk arra, hogy az óvodát a helyi közösségteremtés egyik centrumává tegyük. Ezt szolgálták eddig is a családokkal közös programok, az óvoda nyitottsága, de bővíthető a kör előadássorozatok megszervezésével és szülői alkotóközösségek létrehozásával is.

Községünkben a családok helyzete, életkörülményei nagyon eltérőek, és ezek a körülmények feltétlenül befolyásolják a gyermekek fejlődését. Van, ahol a létszükségletek kielégítése az alapvető cél, míg máshol a túlkínálat okoz zavart. Tudjuk, hogy az élet nálunk is felgyorsult, az emberek agyonhajszoltak, megélhetési gondokkal küzdenek, ezáltal a családok egy részében drámai változások következnek be. A szülők válása, az elszegényedés, az időhiány, mind a gyermekeken csapódik le. A szülői igények felméréséből ugyanakkor kiderült, nagyon is pontos elvárásaik vannak az óvodával szemben. Többen jobb jövőt, több értéket szeretnének adni gyermekeiknek.

Ezek tudatában igyekszünk az óvodában színes, vidám, élményekben gazdag, a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő, optimális környezetet kialakítani. Mindezek figyelembevételével nagy hangsúlyt kívánunk fektetni az innovációra és a gondoskodásra, hiszen a gyermekeket különleges védelem illeti meg.

Tudatosan figyelünk a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó és migráns kisgyermek nevelésére, ha ilyen kisgyermek érkezik óvodánkba. Ugyanígy járunk el a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésénél is.” (Molnár Imréné)

Személyi feltételek

Óvodánkban három óvodapedagógus, három pedagógiai asszisztens és három dajka dolgozik. Az óvodapedagógusaink és a dajkáink összehangolt munkája hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez.

Az óvodapedagógus jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógusok, pedagógiai asszisztensek és a dajkák elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermekek és a szülők számára.

Az óvodánkban dolgozóknak feladatuk, hogy megvalósítsák a nemzetiségi, etnikai óvodai nevelés célkitűzéseit is. Ha migráns gyermek érkezik óvodánkba, a dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Tárgyi feltételek

Tárgyi feltételek terén mind az óvoda épületében, mind az udvar vonatkozásában törekszünk a folyamatos fejlesztésre, modernizálásra, eszközbővítésre, kiemelten a balesetvédelmi és egészségügyi szabályok érvényesülésére. Az épületben tornaterem áll rendelkezésünkre. Az épületben konyha üzemel, a gyermekek étkezésének biztosítása vállalkozásban történik.

Az épülethez tágas udvar tartozik, melyek felszerelését folyamatosan korszerűsítjük. Az épületek javítási, karbantartási munkáit az önkormányzat és a szülők végzik. Jelenleg a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 2. sz. melléklete és az oktatásért felelős miniszter által jóváhagyott eszköz- és felszerelésjegyzék (szakmai anyagként az Oktatási Hivatal honlapján található meg) határozza meg azokat a kötelező (minimális) eszközöket és felszereléseket, továbbá helyiségeket, amelyekkel a nevelési-oktatási intézményeknek rendelkezniük kell.

A csoportszobák berendezéseinek folyamatos megújítására törekszünk, melybe a szülők is segítenek. A csoportszobák játékainak és foglalkozási eszközeinek pótlására és új eszköz beszerzésére az Önkormányzat lehetőségeihez mérten nyújt anyagi támogatást. Az óvoda olyan riasztóvédelmi eszközzel rendelkezik, amely biztosítja az óvoda védelmét.

Óvodaképünk

Nevelésünk célja a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlesztése, az életkori és egyéni sajátosságok, az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Óvodánk elsősorban a családok felé nyitott. A gyermekek egészséges személyiség-fejlődésében meghatározó jelentőségű a család. Feltételezzük, hogy minden család közvetít valamilyen értéket a gyermekek felé még akkor is, ha nem minden funkciót teljesít maradéktalanul. Óvodapedagógusaink toleránsak a szülőkkel szemben, próbálják átérezni helyzetüket és keresik a kapcsolatot a gyermek érdekében.

Óvodánk biztosítja az óvodáskorú gyermekek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit, közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Óvodánk pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Az óvodánk jövőképe

Olyan óvodaként kívánunk működtetni, ahol minden gyermek esélyt kap személyiségének kibontakoztatására, ahol érzelmileg meleg, biztonságos, egészséges környezetben, otthonosan mozgó, eleven eszű, tevékeny emberkéek élnek boldog, élményekben gazdag gyermekkorukat. Nagyon fontos, hogy a gyermekeknek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni a tapasztalataiból származó élményeket. A projektrendszerű tanulási forma alkalmazásával az élményszerű felfedezés lehetőségét szeretnénk biztosítani a gyermekek számára a bennünket körülvevő közvetlen környezetben.

Szeretnénk, ha óvodánkban mindenkit a megértés, az egymás iránti türelem, elfogadás és szeretet vezérelné; a biztonságot, vidámságot nyújtó „béke szigete” lenne, ahol a gyermekek a napjuk nagy részét örömmel és boldogan, önfelelt játékkal tölthetnék kreatív, jókedvű és szakmailag mindig megújulni képes óvónők irányítása mellett.

1. Gyermekképünk

Gyermekeink szívesen járnak óvodába, jól érzik magukat a gyermekközösségben. Bátran, egészséges önbizalommal, jól kommunikálnak. Érzelmeket képesek verbálisan és nonverbálisan is kifejezni. Érdeklődőek, sok – sok tapasztalattal felvértezettek. Tisztelik a felnőtteket, szüleiket, az óvónőket, dajkákat, bizalommal fordulnak hozzájuk. Ügyesen mozognak, szeretik a sportot, a természetet, a különböző művészi tevékenységeket. Magatartás- és viselkedéskultúrájuk koruknak megfelelően fejlett. Udvariasak, illemtudók, szeretik és védik a természetet. Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermekek személyiségének kibontakoztatására törekszünk. Biztosítjuk gyermekeink számára az egyenlő hozzáférést, tudatosan kerüljük a nemi sztereotípiák erősítését.

Olyan gyermekeket szeretnénk óvodánkba elengedni, akik a humanista értékek alapján, kreatív, érdeklődő, együttműködésre, teljes életre képesek.

Értékek, amelyeket elvár a társadalom:

- Változásokra, fejlődésre való rugalmas alkalmazkodás, befolyásolás képessége.
- Kritikus gondolkodás, döntésképeség.
- Konfliktuskezelő képesség.
- A környezet védelme, és ennek megfelelő alakítása.

- A testi, szellemi egészség megőrzése, fontossága.
- A kultúra, a szülőföld ismerete, védelme.
- A technikai és tudományos fejlődés követése.
- Emberi kapcsolatok humánus alakítása.
- Az egyén és társadalom jogainak és szükségleteinek egyenrangú tisztelete.

Célunk: hogy az óvodában felnövekvő gyermekek sokszínű egyénisége harmonikusan illeszkedjen a magyar és az európai uniós értékrendhez egyaránt.

4. Pedagógusképünk

Programunk sikeres megvalósítása olyan pedagógust feltételez, aki kreatív, folyamatosan megújulni képes, a nemzeti és emberi értékeket pozitívan közvetíti, együttműködő, kísérletező, toleráns, a gyermekek szükségleteit követő, empátikus, a szakmájáért kiálló személyiségjegyekkel rendelkezik.

Arra törekszünk, hogy pedagógusaink a következő személyiségjegyekkel rendelkezzenek:

- A gyermekekkel szemben együttérző, odafigyelő, szeretetteljes magatartást tanúsító.
- Szakértelmét, pedagógiai, pszichológiai ismereteit gyakorlati jártassága tükrözi.
- Önmaga továbbfejlesztésének igénye minden területen megnyilvánul.
- A vele kapcsolatba kerülő személyekkel szemben tisztelettudó, feladat- és probléma-érzékeny, titoktartó.
- Tiszteletben tartja a gyermeki jogokat.

Az óvónők bevonják a dajkákat a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, megvalósításába. A közösség tagjaként valamennyien felelősséget vállalnak a közösen kitűzött célok- és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatban őszinte, nyílt véleménnyel segítik a legjobb megoldás kialakítását.

5. Szülőképünk

Bízunk abban, hogy óvodánkba olyan szülők hozzák gyermekeiket, akik érdeklődnek programunk iránt és azonosulni tudnak elképzeléseinkkel. Gyermekeik érdekében együttműködőek, tiszteletben tartják a pedagógusok szakmai hozzáértését, nem kérdőjelezzik meg döntéseik jogosságát, bizalommal fordulnak az óvoda dolgozóihoz.

III. Óvodai programunk alapelve, célja, feladata

1. Alapelvünk:

A gyermeki személyiség tiszteletben tartása, elfogadása, fejlesztése, képességeinek kibontakoztatása szeretetteljes óvodai légkörben a családokkal együttműködve.

2. Célunk:

Óvodai nevelésünk célja, hogy a gyermekek élménygazdag környezetben az egyéni fejlődési ütemük tiszteletben tartásával önálló gondolkodású, autonóm személyiségekké váljanak. Nyugodt, érzelmi biztonságot nyújtó, családi légkör megteremtésén keresztül, a gyermekek meglévő tapasztalatainak felhasználásával tovább alakítsuk személyiségüket, társas kapcsolataikat, viselkedési szokásaikat, nyelvi nevelésüket az integráció lehetőségének biztosításával. Olyan magatartásforma kialakítására törekszünk, amely a környezet iránti érzékenységben teljesebbé válik. Más társadalomból, országból érkezett gyermekek integrálása esetén biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését.

A feltételrendszerek biztosításával, a tevékenységek tudatos befolyásolásával, az eltérő adottságok, képességek, nem- és vérmérsékleti különbségek, valamint családi szokások figyelembevételével kiemelten alapozzuk meg az alábbiakat:

- a személyiség autonómiáját, pozitív énképét, önérvényesítő képességét,
- a saját szükségletek kifejezésének képességét,
- az érzelmi gazdagságot,
- a kulturált magatartás szokásait,
- az önfejlesztő magatartást,
- a másság tolerálását,
- a társakkal való együttműködést,
- a döntés, a választás, a rugalmas gondolkodás, a kreativitás képességét,
- a művészetek, a természeti, a társadalmi környezetük iránti érzékenységüket.

A sajátos tevékenységközpont-rendszerrel és a gyermeki szabadság biztosításával támogatjuk a szocializáció szempontjából fontos szokásokat, magatartásmódokat:

- a kompromisszumok, egyetértések és az önérvényesítés stratégiáinak megtanulását,
- a kapcsolatkeresést, a kommunikálás és a társalgás technikáinak elsajátítását,
- a társas konfliktusokban felnőtt kevés segítségével a megoldások keresését,
- az önszabályozás, az önkontroll alakulását,

- közös tevékenységekben az igényeknek, elképzeléseknek megfelelő szervezési teendők felvállalását,
- a gyermekek játékszükségletének kielégítését, az önkifejezés és az együttműködés kiteljesedését.

Az értelmi fejlődésben a gyermekek eltérő tapasztalataira, egyéni és közös élményeire, érdeklődésére és kíváncsiságára építünk. Fontosnak tartjuk a cselekvés, tevékenység – a beszéd – és a gondolkodás egységének biztosítását:

- az utánzásra épülő tanulással együtt a felfedezéseket, próbálkozásokat az élethelyzetekben, tevékenységekben történő felismeréseket, a pszichikus funkciók intenzív fejlődését,
- a hagyományok ápolását,
- a természet, az élőlények szeretetét és védelmét.

A legfontosabbnak tekintjük az egészséges testi és lelki fejlődést, az egészséges életmód alapvető szokásainak kialakítását, formálását, a szükségletek és a mozgásigény kielégítését, az egészség óvását, védelését és az esetleges hátrányok korrekcióját.

3. Feladatunk:

- nyitott óvodakép kialakítása, fenntartása,
- családok értékrendjének, véleményének megismerése kérdőívek, családlátogatások alapján,
- szülők bevonása az óvodai életbe (beszoktatás, projektekhez anyaggyűjtés, ünnepek, családi programok, beszélgető körök),
- szülők igényeihez igazodva egészségügyi, pedagógiai, pszichológiai ismeretek megszerzéséhez segítségadás, a különböző szülői rétegek problémáinak kezelésére szükség szerint rétegszülői értekezlet és/vagy egyéni megbeszélés formájában biztosítunk lehetőséget./ beszélgetőkörök szervezése szakemberek bevonásával/
- kapcsolattartás külső partnerekkel, pl.: óvoda, iskola, bölcsőde, Szent István Kultúrház, Idősek Napközi Otthona, stb.
- közvetítő szerep vállalása a Gyermekjóléti Szolgálat és a Pedagógiai Szakszolgálat felé,
- a családokkal közösen szervezett kirándulásokkal gazdagítjuk a gyermekek tapasztalatait, hagyományos ünnepek előtt szülők bevonásával játszóházat szervezünk.

IV. A TEVÉKENYSÉGGÖZPONTÚ ÓVODAI NEVELÉS CÉLJA ÉS FELADATAI

A tevékenységközpontú óvodai nevelés a gyermek középpontba helyezését és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának. A gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, a belső fejlődés – az érés – sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az óvoda, **nevelő** intézmény, s mint ilyen a gyermeki személyiség kibontakoztatására, nevelésére, fejlesztésére törekszik.

- 1. Cél:** a 3 – 7 éves gyermekek sokoldalú, harmonikus személyiségének fejlesztése, amely magában foglalja az egészségnevelést (egészséges életmódra nevelés, testi nevelés, egészségmegőrzés szokásainak kialakítása), és a környezettudatos magatartásra nevelést (környezet védelméhez, megóvásához, fenntarthatóságához kapcsolódó szokások kialakítása).

Ez a cél a következő **tevékenységrendszeren** keresztül valósul meg:

- Játék- és tanulási tevékenység
- Társas- és közösségi tevékenység
- Munkatevékenység
- Szabadidős Tevékenység

E tevékenységi formák megválasztásával a gyermekek adott fejlettségi szintjéhez igazodó készségfejlesztés, illetve különböző képességek alapjainak lerakása történik. Programunk alapján valljuk, hogy a gyermeket minden életkori szakaszban orientálni kell valamire, vezetni kell valahová. Az óvoda feladata nem a szűken vett iskolai feladatokra való felkészítés, hanem az életre való felkészítés, amely csak valóságos tevékenységek, tevékeny életre alapozott nevelőmunka útján valósítható meg.

2. Feladatok:

- Az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:
  - o Az egészséges életmód alakítása.
  - o Környezettudatos magatartásra nevelés.
  - o Az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés.
  - o Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

2.1 Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmód, életvitel más-más a különböző családoknál, ezért a nevelésben az óvodába lépéskor az egyéni különbségeket figyelembe kell venni.

- A gyermekeinkre váró terhelés elviseléséhez megfelelő életmód szervezése elengedhetetlen. A gyermekeinket a családok megváltozott életvitele miatt sokszor érik káros hatások. Főképpen a rendszertelenség, a következetlenség a probléma, így a gyermek stabilitása, biztonsági szükséglete sérül. Ezért az óvoda feladata, hogy rendszerességet, szociális biztonságot nyújtson a gyermekeknek.
- A szociális biztonságérzés azonban nem csak a „valakihez való tartozást” jelenti, de az önállóságot is. A túl sok korlátozás a biztonságérzés ellen dolgozik. A gyermek akkor érzi magát biztonságban az óvodában, ha az óvónő elvárása mellett nyugodtan, bátran, kiegyensúlyozottan, kiszámíthatóan, önállóan tevékenykedhet.
- A gyermekek egyre több ismeretet szereznek szervezetük működéséről, az egészségvédelemről, az egészségről, a szerveink működéséről (szívverés, légzés, mozgás).

Az egészségügyi szokások kialakításánál a gyermek aktivitására kell építeni. Elsősorban nem a verbális ráhatás az eredményes, hanem az életrendet és a környezeti feltételeket kell úgy kialakítani, hogy a helyes tevékenységek természetesen, szinte spontán létrejöjjenek. Előfordulhat az, hogy valamilyen változás, környezeti hatás, például maga az óvodába lépés visszaesést vált ki az egészségügyi szokások gyakorlása terén is. Az egészséges életmód szokásainak kialakításában sokat segít a gyermek azonosulási, utánzási törekvése. A test ápolása és edzése elsősorban a gyermekek testi fejlődését és az egészség megőrzését szolgálja, de jelentős szerepe van az „egészségkultúra” és a helyes életmód korai magalapozásában is. A gondozás gyakorlatának alapkövetelményei az alábbiakban foglalhatók össze.

A kisgyermek testi szükségleteit maradéktalanul ki kell elégíteni. Az óvónő az óvodában bizonyos mértékig az anyát helyettesíti. Nevelői tevékenységének része a gondozási feladatok megvalósítása is. A gondozási műveletek közben a gyermek érezze magát kellemesen. A gyermek és gondozója között bizalom és szeretetteljes érzelmi kapcsolat alakuljon ki. A gondozás, mint élmény a gyermekek szerepjátékában is megjelenik, amikor a babákat, játékállatokat maguk is szeretettel gondozzák, öltöztetik, ápolják. Az egészséges életmód

szokásainak kialakítását a napirendünk, az életrendünk is elősegíti. A délutáni pihenőidőben a pihenést megköveteljük a gyerekektől, de az alvást nem erőltetjük. Amelyik gyermek nem tud elaludni, akkor adott idő elteltével az óvónő csendes tevékenységet ajánlhat fel. Egészséges életvezetésünkhöz hozzátartozik a szabadidő helyes kihasználása a szabadidős tevékenységek által, valamint a játék, munka, mozgás, kirándulás helyes arányának alkalmazása. A gyermek lelki egészségének megőrzéséhez hozzátartozik a gyermeki félelem, harag és agresszió megnyilvánulásainak kezelése. Az óvodapedagógus törekedjen a nevelési helyzetek higgadt mérlegelésére. A nap folyamán adódó kényes pedagógiai szituációkat igyekezzen a gyermekekhez igazodva, nagyfokú szakmai és pszichológiai érzékenységgel megoldani.

Testápolás

A testápolásnak biztosítani kell a gyermekek testének tisztaságát, és ruházatának rendezettségét, az állandó, rendszeres és szükség szerinti tisztálkodást, a gyermekekben a tisztaság igényének kialakulását. Fokozatosan szoktassuk a gyermekeket az önálló testápolásra, figyelembe véve az egyéni különbségeket és az ebből származó, az általánostól eltérő feladatokat.

Táplálkozás

A gyermekek étkezésével kapcsolatban fontos, hogy a szülők megismerjék az óvodai étrendet, a csoportok étkezési szokásait. Minden étkezés kulturált körülmények között zajlik. Az izlésesen, szépen terített asztal látványa fokozza az étvágyat. A tízórait, uzsonnát tekintve az óvodapedagógus dönti el, hogy az étkezés formája kötött vagy folyamatos legyen. Az evéssel kapcsolatban minden erőltetést és kényszert kerülünk. Az óvodáskorú gyermekek étkeztetésénél sajátos igényeket kell figyelembe venni.

Az egészséges táplálkozás átszövi a csoportok életét a mindennapok tevékenységeiben is. Évszakonként egészséges alapanyagokból készítenek a gyerekek ételeket, közös programunk a gyümölcs és zöldség tisztítása, aprítás és eszegetés. Ezekben a tevékenységekben is tudatosan az étkezés és az egészség közötti szoros kapcsolat.

Öltözködés

A megfelelő ruházatban a gyermek jól érzi magát, és szabadon mozoghat benne. Fontos, hogy az időjáráshoz igazodjon. Megkönnyíti a gyermek önállóságra nevelését, ha az egyes

ruhadarabokat könnyen lehet fel- és levenni. A réteges öltöztetés előnyeire, a ruha és váltóruha évszaknak és a gyermek méretéhez való igazodására felhívjuk a szülők figyelmét.

Mozgás

Az óvodáskorú gyermekek életeleme a mozgás. A természetes mozgás is előnyösen befolyásolja a mozgások összerendeződését és erősíti izomrendszerét. A kötetlen mozgások gyakorlására, a mozgásigény teljes kielégítésére a legtöbb gyereknek nincs meg a lehetősége a családban. A gyermek mozgásigényének kielégítésénél ezért az óvodára nagy feladat hárul. A csoportszoba, az udvar, a természet, az óvodai tornaterem nyújtotta lehetőségeket kihasználva módot adunk a gyermekeknek, hogy szabadon mozogjanak, változatos mozgásformákat megtapasztaljanak. A séták, a kirándulások az élményhatásokon kívül a gyermekek mozgásigényének kielégítését, mozgásuk fejlesztését is szolgálják.

Baleset-megelőzés

Baleset- megelőzést 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet XVIII. fejezetének a tanuló- és gyermekbalesetekkel összefüggő feladatok, óvodára vonatkozó rendelkezései alapján végezzük.

Óvodai helyiségeink, udvarunk és egyéb eszközeink kialakításánál elsődleges szempont a biztonságos, balesetmentes környezet kialakítása.

Nevelési év elején a gyermekekkel közösen végigtekintjük a veszélyforrásokat a csoportszobában, az udvaron és a gyermekek által használt egyéb helyiségekben. Fontos, hogy ez az áttekintés a gyerekek életkori sajátosságának megfelelően, játékosan történjen.

Fel kell hívni a figyelmüket, hogy a játékeszközök biztonságos használatával nem csak saját, de társaik testi épségét is védik. Ezt a balesetmegelőző feladatot a csoportnaplóban szükséges rögzíteni. A gyerekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy milyen veszélyforrásokat hordoz magával, mire szükséges odafigyelnünk a balesetek megelőzése érdekében (helyiségek veszélyei: folyosó-lépcső, csoportszoba, öltöző, mosdó, udvar, udvari játékok, csoportszobai játékok)

Az általános balesetmegelőzési feladatokon túl, minden egyes tevékenység közben és kezdetén megbeszélik az óvodapedagógusok a gyerekekkel, hogy biztonságuk védelme érdekében mire vigyázzanak.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének kialakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése.
- A gyermeki testi képességek fejlődésének segítése.
- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegség megelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- A megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be ezen a területen is.

Az egészségnevelés alapelvei

- Az esélyegyenlőség biztosítása.
- A tevékenység és a mozgás hatása a kedvező értelmi fejlődésre.
- Sokszínű, érdekes, változatos, örömteli, biztonságos, játékos, meseszerű tevékenységek átélése.
- Öndifferenciálás lehetőségének biztosítása (önmegvalósítás, önkibontakozás, önfejlődés elősegítése).
- Sajátos egyéni szükségletek kielégítésének elősegítése.
- Saját tempóban való fejlődés elősegítése.
- Lehetőségek biztosítása – a tevékenységek választási lehetőségével – elegendő idő biztosításával.

Az óvodapedagógus feladatai a gyermeki szükségletek kielégítésében:

- Az egészséges óvodai környezet megteremtése, a óvónő
  - gondoskodik a megfelelő tárgyi feltételekről, kezdeményezze a hiányok pótlását,
  - a gyermekkel együtt vegyen részt a környezet ápolásában és védelmében.
- Az elmélyült tevékenységekhez a nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkör kialakítása, például a csoportszoba elrendezésével. A párhuzamosan végezhető tevékenységekhez biztosítsa a megfelelő eszközöket, és a szabad választás lehetőségét.

-Minden óvónő minden csoportban törekedjen a barátságos, derűs légkör kialakítására, mert ez ad a gyerekeknek biztonságérzetet, s a derűs alaphangulat tevékenységre serkent.

- A gyermek megfelelő gondozottságának biztosítása,
  - a napirenddel a helyes életritmus biztosítása,
  - az óvónő differenciáltan, az egyéni sajátosságokhoz igazodva bánjon a gyermekkel,
  - az egyéni fejlettségnek megfelelően gondoskodik a tisztálkodás és az öltözködési szokások megfelelő kialakításáról.
- a gyermek alapvető fizikai szükségleteinek kielégítése,
  - táplálkozási szokások alakítása,
  - aktív, passzív pihenés biztosítása,
  - edzettség, állóképesség fejlesztése.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Fontossá válnak a beszélgetőkörök, mesék, versek, az egészségünkkel kapcsolatban. Adott téma megtárgyalása, beleszöve az egészséges életmódra nevelés, illetve a környezettudatos magatartásra nevelés.

Célunk akkor lesz elérhető, ha már óvodás korban érzékennyé tesszük őket a környezeti problémák megoldása iránt, valamint szokásokat alakítunk ki bennük, amelyek egy életen át kísérik őket.

2.2. Környezettudatos magatartásra nevelés

Az óvoda feladata általános természet- és környezetvédelmi ismeretek, feladatok, kihívások megismertetése a gyerekekkel. A fák, növények védelme, azoknak ápolása, faültetés, állatvédelem, a hulladék helyes kezelése, egészséges táplálkozás, energiatakarékosság – mindezeknek a tudatosítása, majd saját lakóhelyükön való alkalmazása a cél. Az a dolgunk, hogy gyermekeink figyelmét minden nevelési területen a környezet felé irányítsuk. Növény-

és állatfajok tisztelete, megbecsülése a szülőföld, a lakóhely az ehhez kapcsolódó személyek megismerése, szeretete vezet el a környezettel való pozitív viszony kialakításához.

2.2.1 Tevékenységek, melyeket a környezetünk megóvása érdekében teszünk

- Csoportok kialakítása
  - gyermek-és természetbarát jegyek - bútorok, játékok, világítás,
  - élhető és élvezhető legyen - virágok, növények és színeik megjelenése,
  - növényápolás, állatgondozás,
  - természetsarok kialakítása.

- Óvoda udvar kialakítása
  - biztonságos játékeszközök – többféle mozgásforma végzése,
  - megfelelő, nem mérgező növények ültetése,
  - megfelelő talaj kialakítása,
  - Kresz park,
  - pancsolás, árnyékolás biztosítása nyáron,
  - ivókút használata.
- Kiskert kialakítása
  - növénygondozás, növény fejlődésének nyomonkövetése,
  - sziklakert építése,
  - gyermek méretű kerti szerszámok használata.
- Komposztáló létrehozása.
- Szelektív hulladékgyűjtés.
- Kirándulások szervezése a természetbe, látogatások szervezése az épített környezetünkbe.
- Természet-és környezetvédelem „zöld” jeles napjainak – Állatok napja, Víz Világnapja, Föld napja stb. - beépítése a csoport tevékenységrendszerébe.
- A környezeti nevelés szorosan összefonódik az egészséges életmódra neveléssel. Ezt az alábbi tevékenységekkel valósítjuk meg:
  - zöldség-és gyümölcsfogyasztás naponta,
  - egészségnap rendezvény – ételbemutató, kóstoló,
  - lehetőség biztosítása a délutáni szabadidős tevékenységekre.
- Takarékosági tevékenységek – víz, energia, papír.
- Szakmai továbbképzéseken, konferenciákon való részvétel.

- Fontos a partnerkapcsolatok bővítésével a nevelés színhelyeinek kiterjesztése, a lakókörnyezettel való harmonikus kapcsolat kialakítása.
- A fenntarthatóságra nevelés szellemében folyó óvodai nevelőmunka segítése, fejlesztése.
- Az óvodás gyermekek környezettudatos állampolgárrá nevelése környezettudatos szemléletük és magatartásuk alapozásával.
- Az óvoda dolgozói, egész felnőtt közössége, a gyermekek szülei környezettudatos szemléletének formálása.
- Az óvoda környezetében lévő helyi közösségek értékeinek megismerése, azok védelme fontosságának tudatosítása.
- Ezen értékek kisugárzása a helyi közösségek felé a környezetharmónia megteremtése érdekében.

Az óvodai nevelés – az Alapprogram szerint – a családi nevelés kiegészítője, és alkalmanként hátránycsökkentő szerepet tölt be a családi nevelés mellett. Középpontjában a kisgyermekek állnak, akik a körülöttük lévő világgal még csak ismerkednek. Életkori és egyéni fejlettségüknek megfelelően, élményalapú tapasztalataik, tevékenységeik révén jutnak el hozzájuk az őket körülvevő valóságból származó információk. Ezeknek a feldolgozásában, értelmezésében, rendszerbe való beépítésében, tehát a tanulásban **meghatározóak előzetes tapasztalataik, ismereteik**. Ezeknek a megszerzése, az elsajátítása a családban kezdődik el, és folytatódhat a bölcsődében. Minden gyermek másként látja a világot, más információs rendszerrel rendelkezik, ezért az óvoda feladata a megfelelő tanulási környezet létrehozása, a gyermekekhez közelálló, gyakorlati, életszerű szituációk teremtése is, nemcsak a gyermekek testi, lelki és szociális szükségleteinek kielégítése.

Az otthoni szokásrendszer, a gyermekek előzetes ismereteinek, a családi háttérnek a szerepe tehát döntő az óvodás gyermekek viselkedésében a zöld óvodai munka szempontjából is. A bölcsődéből is sok tekintetben stabil szokásrendszerrel érkeznek a gyermekek. Az óvodában továbbfejlesztett szokásrendszer azonban csak akkor válik a gyermeki személyiség részévé, ha következetes megvalósítása, gyakorlása otthon is megtörténik.

A gyermekek fejlődésének segítéséhez ismerni kell személyiségüket, igényeiket, érdeklődésüket, belső képeiket és ismeret-struktúrájukat. Csakis ennek tudatában közvetítsünk számukra „zöld” értékeket. Ismerni kell családi háttérüket, szüleik nevelési felfogását, módszereit, a gyermekekkel kapcsolatos otthoni elvárásokat. Még ez sem mindig elég. A nevelést tudatosan végző óvodapedagógusoknak segíteniük kell a szülők nevelési elképzeléseit, gyakorlatát, ideális helyzetben csak meg kell erősíteni azt. Családjukon, későbbi iskolájukon keresztül ez a hatás kiszélesedik.

Az óvodai nevelés általános feladatai:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmód alakítása elsődlegesen a gyermekek gondozását, az egészséges életvitel igényének formálását, a személyi és környezet-higiénére nevelését jelenti. Alapvető feltétel az egészséges és biztonságos környezet. A környezettudatos szemlélet alakítását segítő tartalmak – változatos formában – folyamatosan jelen vannak, s gyakorlás útján tudatosulnak. Betartásuk a közösségben lévő gyermekek együttélésének lényeges eleme. Az egészséges életmód szokásainak alapozása egész életre kihatóan befolyásolja viselkedésüket.

Az egészséges életmód elsősorban a személyes higiénia és a **kulturált étkezés** szokásain és a mértéktartáson múlik, és mint annyi más, szintén a családon alapul. Az ételek sokféleségében tükröződik a környezet sokfélesége. A változatos, egészséges étkezés elfogadtatása, megszerettetése nevelési cél. A közétkeztetés alapszinten megpróbálja biztosítani az **egészséges táplálkozást**.

A szülők bevonásával, óvodai konyhakert művelésével, zöldség-, gyümölcsnapok tartásával, a szülőknek adott étrendi tanácsokkal, közös ételkészítéssel tehetünk még sokat a gyermekek egészségéért.

A **személyes higiénia** fejlesztése az egészséges és környezettudatos életviteli szokásokhoz is szükséges. A kézmosás, a fogmosás víztakarékos módjának megtanulása, gyakorlása környezettudatosságunk része.

Az **egészséges, balesetmentes környezet biztosítása** körében a tárgyi környezet (bútorok, játékok, természetsarok) állapota, épsége, tisztasága, a helyiségek fűtése, szellőztetése, világítása, valamint megfelelő „szabályozása” példát mutatnak a takarékoságra, a környezettudatos magatartásra. A természetsarok élő és élettelen kincseinek épsége és higiénijája is az óvodapedagógus felelőssége.

Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

A **környezethez fűződő pozitív érzelmek alakításának** jó alapját adja az óvodás gyermekekre jellemző érzelmi vezéreltség. Érzelmek határozzák meg viszonyukat személyi

és tárgyi környezetükhöz. A pozitív érzelmek érdekében, adott helyzetekben „helye van” a negatív érzelmeknek is! Segíteni kell, hogy kedveljék a környezet rendjét, a természet egy-egy csodáját, szépségét. Cél, hogy tiszteljék a földi környezetet, annak különlegességét és másságát, kígyót-békát is beleértve. Ítéljük el a nem kívánatos viselkedést, különösen az élőlények bántalmazását, a szemetelést, és például a vízpazarlást.

A környezettudatos életvitel és viselkedés formálása ebben az életkorban a magatartási jó szokások alapozásával történik. Az óvodás gyermek szokásrendszere – életkori sajátosságából adódóan – akkor lesz stabil, és válik a személyiség belső jellemzőjévé, ha folyamatosan megerősítést kap. Mindez később az iskolára is hárul.

Az óvodás életvitelének környezettudatossága vonatkozik az energiatakarékosságra (melegvíz, villany), eszközeik használatára, az étellel való bánásmódra, az egymáshoz, a szüleikhez és az egész környezetéhez való viszonyára. Szűkebb és tágabb környezetük megismerése a hazaszeretet, a szülőföldhöz kötődés erősítése, a különbözőség, a sérült és más kultúrájú gyermekek elfogadása is.

A szülők bevonása ebben az életkorban még sokféleképp lehetséges. Az óvodás gyermekek szülei általában nyitottak az egészséges táplálkozás, a tudatos vásárlói szokások, a hulladékkezelés, a fenntartható életmód témáira.

Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi kompetenciák alapozásánál a gyermekek természetes, nagyfokú érdeklődésére, önkifejezési és közlési vágyára lehet építeni. A **beszélő környezet** biztosítása, a gyermek kérdéseinek és válaszainak igénylése az egész napot végigkísérő feladat. A gyermekek körül is változó környezetről, változó világról a gyerekekkel beszélgetni kell – egyéni fejlettségüknek megfelelően, „az igazat és a valódit” nem elhallgatva.

Az élmények, tapasztalatok, ismeretek, változatos tevékenységek biztosítása is állandó feladat. Építeni kell a gyermekek nyitottságára, előzetes tapasztalataira, ismereteire. A tevékenységek újabb tapasztalatok, élmények, információk kiinduló pontjai, függetlenül attól, hogy helyszínük a jól berendezett csoportszoba, az óvoda udvara, vagy a séták, kirándulások, erdei óvoda programok helyszínéül szolgáló természetes és mesterséges élőhelyek (erdők, parkok, épített környezet).

Az értelmi képességek fejlesztésében is a gyermeki kíváncsiságra, érdeklődésre építünk. Mint már többször volt róla szó, változatos tevékenységek végzésekor élményeket és tapasztalatokat szereznek természeti és társadalmi környezetükből. A tapasztalatok, ismeretek feldolgozása (értelmezése, beépítése, rendszerezése) közben fejlődnek értelmi képességeik. Kognitív folyamataik fejlődése következtében gondolkodásuk – szemléletes jellegét

megtartva – egyre inkább elemi konkrét gondolkodássá alakul. Ez teszi lehetővé környezetük változásainak, azok következményeinek megértését, értelmezését, a lehetséges „jó megoldások” és saját helyük, szerepük megtalálását.

2.2.3. A tevékenységi formák fejlesztő hatása

Óvodáskorban a gyermekek legfontosabb tevékenységi formái a **játék, a munka jellegű tevékenységek és a tanulás**. Legfontosabb a játék. A játékos „feladatvégzésből” alakulnak ki a munkajellegű tevékenységek. A tanulás megvalósul mindkét tevékenység (játék és munka) közben, valamint a különböző műveltségtartalmakat közvetítő tevékenységi formákban. Minden tevékenységben alakulnak, fejlődnek a gyermekek azon kompetenciái, amelyek személyiségük jellemzőivé válnak az óvodáskor végére. Az óvodáskorú gyermekek gondolkodásuk jellemzőinek következtében információikat, tapasztalataikat, ismereteiket sok – pozitív – élményt nyújtó, változatos tevékenységekben szerzik. A környezeti nevelés, fenntarthatóságra nevelés az óvodai nevelés egészében valósul meg, áthatva valamennyi tevékenységi formát. Tudjuk, mind a nyolc tevékenységi formában / játék, verselés-mesélés, ének-zene-gyermektánc, rajzolás-mintázás-kézimunka, mozgás, munka jellegű tevékenységek, tanulás/.

A játék – többek között – az egyén és környezete közötti sajátos, folyamatos információcsere, a gyermekek által befogadható formában. Játék közben, amikor a gyermekek beszélgetnek, a körülöttük lévő világról cserélnek információt, és sokféleképpen együttműködnek. A játék **feltételeinek** biztosításában is érvényesíteni tudják az óvodapedagógusok a fenntarthatóságra nevelés pedagógiai tartalmát, elveit. A játék **helyét** jelentő játékterek lehetnek az óvodában lévő vagy közeli, mesterségesen kialakított (csoportszoba, az óvoda udvara, közeli játszótér), vagy természetes, szabadban lévő helyszínek (erdők, ligetek, folyópartok stb.). A természetes anyagokból készülő sokféle **játékszer, játékeszköz** anyagával, formájával fejleszti a gyermekek környezetkultúráját.

A **játékformák** – a gyakorló-, a konstruáló, a szabályjáték – a gyermekek és közvetlen környezetük viszonyának különböző tartalmát, kapcsolatát elevenítik és dolgozzák fel. A környezeti/fenntarthatósági kompetenciák alakításának sajátos lehetőségei a személyiséget érzékennyé, fogékonyra tévő ún. **szenzitív játékok**. Például bekötött szemmel is jól felismerhető a sima és az érdes fakéreg közti különbség. Az ilyen egyszerű érzékelő játékok fokozzák a gyermekek egy-egy érzékszervének érzékenységét. Az érzékenyítés ennél többre tesz képessé: árnyalatok, kis különbségek, eltérések észrevételére. A különböző fajok

kérgének simogatásával érezzék, hogy az „érdesnek” is több változata van. Így a bükkről és a tölgyről, vagy a fiatal és öreg mogyoróbokorról is azonnal érzése és tudása lesz a gyermeknek, miközben megfigyelőképessége fejlődik, és az egész személyiség érzékenysége fokozódik.

Rendkívül jól használhatóak szenzitív játékként az önismereti, a kommunikációs és a kreativitást fejlesztő játékok. Fontos, hogy a gyermekek ismerjék, elfogadják és szeressék önmagukat, hiszen csak akkor tudnak másokkal azonosulni, együtt érezni, csak akkor képesek másokat (növényeket, állatokat és embereket) megszeretni, megismerni, megvédeni.

A munka jellegű tevékenységekhez tartoznak a gyermekek önkiszolgáló tevékenységei közben szerzett tapasztalataik, melyek birtokában eljutnak a társakért, a csoport érdekében végzett munka jellegű tevékenységekig. Ezeknek „tétje” van, akár önmagukra, akár a társakra vonatkoztatva. Az önkiszolgálás, a növény- és állatgondozás, a környezet rendjének megtartása, az alkalmi megbízatások, a naposi munka különböző viszonyulásokat (önmagam, mások) jelentenek. Az eszközök, munkafogások, anyagok az élettelen és az élő természet összefüggéseinek, törvényszerűségeinek átélésére, saját tevékenységük hatásainak megismerésére adnak teret. Tudatos szervezéssel, folyamatos felnőtt jelenléttel és a gyermekek munkájának fejlesztő értékelésével fejlődnek kompetenciáik.

Az óvodában minden tevékenységi formában megvalósul a tanulás.

„Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.”

A különböző műveltségtartalmakat közvetítő tevékenységi formák és a környezeti nevelés, fenntarthatóságra nevelés szoros kapcsolata az óvodai nevelés komplex jellegéből következik.

A **„verselés, mesélés”** a kisgyermek alapvető szükséglete. A tartalmi szempontból jól megválasztott versek röviden, a lényegét kiemelve verbálisan is megerősítik a környezetükből származó érzékszervi tapasztalataikat, érzelmileg még közelebb hozva hozzájuk a bemutatott természeti jelenséget, történetet, segítve ezzel természettudományos gondolkodásuk, szemléletük formálódását. A mesék tanulságai az erkölcs alakulása szempontjából lényegesek. Az újabbak között egyre több környezeti témát dolgoz fel, „zöld tartalmával” érzékenyít. A szülőföldhöz kötődést a népmesék, népköltések segítik. Az **„ének, zene, énekes játék, gyermektánc”** az értelmi és a mozgásfejlődésben, valamint az énkép alakulásában is rendkívül fontos. A természeti, a társadalmi környezet hangjai mindennapi tapasztalatot jelentenek számukra. A dalok, dalos játékok tükrözik a természeti

jelenségekhez, társadalmi folyamatokhoz kapcsolódó hagyományokat. Természetes anyagokból, növényi részekből, hulladékokból is lehet hangszereket alkotni, esetenként a szülők bevonásával. A népdalok, népi mondókák is az önazonosságot, közösséghez kötődést erősítik.

A **„rajzolás, festés, mintázás, kézimunka”** témáit a környezet tárja elénk. A napirend lehetőséget ad a környezet ezernyi szépsége, értéke megjelenítésére, bármilyen anyaggal, bármelyik technikával. A **„mozgás”** szerepet játszik az egészség megtartásában. A napirendben szereplő rendszeres és tervszerű alkalmakon túl a gyermekek környezete változatos, játékos mozgásra, mozgásos játékokra biztosít lehetőséget szobában és szabadban egyaránt. Mozgás közben még közelebbi, közvetlenebb kapcsolatba kerülnek környezetükkel. **„A külső világ tevékeny megismerése”** mint tevékenységforma magába foglalja a környezeti és a matematikai nevelést, melyek egységes keretet és ritmust adnak a gyermekek mindennapjainak. A környezeti nevelés folyamatában a gyermekek ismerkednek szűkebb, majd egyre tágabb környezetükkel. Jó lehetőséget adnak erre a sétákkal, kirándulásokkal elérhető helyszínek, amelyek a település helyi, természeti, társadalmi értékei. A matematikai nevelés absztrakt fogalomrendszert alapoz meg ebben az életkorban. Az óvodás gyermekek matematikai tapasztalatai is közvetlen környezetükből származnak, hiszen ott vannak a pocsolyákban, a kavicsokban, a növényekben, azok részeiben, a kertekben, a piacon, a séták és a kirándulások, erdei óvodák helyszínein.

A **tevékenységekben megvalósuló tanulás** különböző formái az óvodai élet mindennapjaiban, a napirend bármely tevékenységében és helyszínén jelen vannak. Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása – amely az óvodapedagógus folyamatos, környezettudatos, felelős viselkedését igényli – a gyermekek számára a legtermészetesebb tanulási lehetőség. A spontán játékos tapasztalatszerzés az óvodások életkori sajátosságaira jellemző tevékenységekben valósul meg. A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés alapja a kíváncsiság. Fontos, hogy természettudományos gondolkodásuk alapozása érdekében mindig a valós összefüggéseket ismerjék meg. A kérdéseikre adott válaszokkal lehet differenciáltan, az egyes gyermekek igényeihez, fejlettségéhez alkalmazkodni. Ugyanez igaz az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre, tapasztalatszerzésre, mely a környezet tudatosan megtervezett megismerését szolgálja. A gyakorlati probléma- és feladatmegoldás során, kreatív módon gyakorolhatják az eddig megszerzett ismereteiket.

Nagyon fontos, hogy módjuk legyen (fejlettségüknek megfelelően) önállóságra, akár a csoportszoba rendjének helyreállításában, akár a kerti munkákban.

2.2.4. Néphagyományok szerepe a fenntartható életmódra nevelésben

A falvakban élő elődeink évszázadokig szoros, mindennapi kapcsolatban álltak a természettel. Sokrétű természetismeretük folyamatos tapasztalatszerzésen alapult. Az ezekre vonatkozó tudásanyag kapcsolódik a népi gyógyászathoz, a természetben (halászás, vadászás stb.), illetve a természettel való gazdálkodáshoz (földművelés, állattenyésztés).

Eleink csillagászati, növény- és állatismerete jelen van a szólások, közmondások egy részében, a népdalok virágszimbólumaiban, a természetes alapanyagú játékszerekben. A mindennapi óvodai munkában jól ötvözhető a hagyományápolás a fenntarthatóságra neveléssel.

Népi kultúránk értékeinek továbbadása hozzájárulhat környezeti gondjaink megoldásához is, mélyítheti a hazához való tartozás érzését.

A néphagyomány jeles napjai, ünnepei, zöld jeles napok

Amikor a néphagyomány jeles napjait, szokásrendszerét vizsgáljuk, láthatjuk, hogy gazdagsága számos lehetőséget rejt magában az óvodai alkalmazás terén. Mégis átgondoltan, inkább kevesebbet tervezzünk, hisz ezeket a zöld jeles napokkal is kiegészíthetjük. Lakóhelyünk, az adott néprajzi tájegység szokásaiból válogassunk, erre tervezhetjük továbbá a tanítandó népi játékok dalos készletét is. Az alábbiakban a mi Pedagógiai programunkban alkalmazott jeles napok, ünnepek rendszerét közlöm, melyet áthat a fenntarthatóságra nevelés törekvése.

Szeptember 23. Takarítási világnap – Udvari életünkben a gyerekeknek folyamatosan biztosítjuk a kerti szerszámokat. Ezen a napon a szülők bevonásával az óvoda környékén és udvarán rendezünk nagyobb takarítást. A komposztáló tartalmát előkészítjük a veteményeskertbe való beásásra.

Szeptember 29. Mihály napja – Legelésző állatok behajtásának hagyományos napja. Ellátogatunk egy közeli tanyára, ahol a juhok, kecskék téli szállását, tartási körülményeit figyeljük meg. Gyűjtünk elhullott gyapjút, labdát vagy karkötőt nemezelnünk, festőnövényekkel (vöröshagyma héja, erdei szeder stb.) gyapjú szalagot festünk.

Október 4. Állatok világnapja – Megfigyelő séta a faluban élő állattartó családokhoz. Az állatok életkörülményeinek szemlélése, közvetlen tapasztalatszerzések az állatokról.

Október 2. hete

Ezen a héten az erdő kincseiből is „szüretelünk” egy kiránduláson, így a vidékünk adta vadon termő gyümölcsöket is megkóstoljuk, ízüket összehasonlítjuk nemesített változataikkal. Ellátogatunk gyümölcsöt termesztő családokhoz is, ahol szőlőt, de leginkább diót, almát,

körtét gyűjthetünk. Ezeket feldolgozzuk, elraktározzuk télire, de a szüreti multságunkon is fogyasztunk belőlük, leginkább nyersen. Madárbarát kertként a diót folyamatosan törjük az első fagyok beálltával; egyéb magvakkal együtt a téli madáretetést is szolgálják.

November 1. Mindenszentek napja – A gyerekek maguk is megtapasztalják, hogy az ünnephez közeli napokban szüleik megtisztítják halottaik sírjait, virágokat visznek, gyertyát gyújtanak emlékezetükre. Lámpásokat készítünk levélnyomattal, melyek e szorongató időszakban vidámítják hangulatunkat mesehallgatásnál.

November 11. Márton napja – Szent Márton legendája már a kisgyermek lelkét is megindítja a jóságra, az ínségben szenvedők megsegítésére. Megfigyeljük a falunkban még fellelhető libákat, kipróbáljuk a tollfosztást, lúdtollal rajzolunk, megszólaltatjuk a tollsípót. Este a szülőkkel együtt lámpásainkkal végig vonulunk községünk utcáin.

November 30. András napja – A disznóvágások hagyományos kezdete. Ismét egy megfigyelő séta a faluban, látogatás egy állattartó gazdaságba. Régi állatfajtánkat, a mangalicát összehasonlítjuk más sertésfajtákkal. Az óvodában disznóhúsból készült finomságokat kóstolunk.

András napjához legközelebb eső vasárnapkal kezdetét veszi az **Advent**, készülődünk a karácsonyra.

December 6. Szent Miklós napja – A Mikulásváráshoz hozzátartozik Szent Miklós legendája. A hagyományos tényői Mikulás megérkezik óvodánkba, a gyerekeknek hozott csomagban egészséges finomságok rejlenek (mézesdió, -mogyoró, aszalt szilva, birsalmasajt stb.).

December 13. Luca napja – Beszélgetünk a Luca napi hiedelmekről, de a tréfálkozás mellett elültetjük Luca napi búzáinkat is, mely a jövő évi termésre jósol. Az ültető edény joghurtos pohár, melyet ilyenkor újrahasznosítunk. A közepébe méhviaszgyertyát sodrunk, majd mindez „újrapióból” készített csomagolást kap. Minden évben ezt viszik haza a gyerekek a karácsonyi asztalra, valamint az általuk sült mézeskalácsot.

A **karácsonyi készülődésben** kizárólag természetes anyagokat, terméseket használunk.

Január 1. Újév – Fontos, hogy egymásnak mindig azt kívánjuk, amit magunknak is kívánnánk. Így az újévi köszöntőinkkel megalapozzuk az egymás felé fordulás, megértés hangulatát.

Január 6. Vízkereszt napja – Lezárul a karácsonyi ünnepkör, kezdetét veszi a farsangi időszak. Jó tudni, hogy az otthoni karácsonyfákat ezen a napon kell lebontani. Beszélgetünk róla, mi lehet az elhasznált karácsonyfák sorsa, miért jobb a földlabdás.

Február 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony napja – Megfigyeljük, láthatja-e a medve az árnyékát, megtanuljuk az ide vonatkozó időjárás jósoló regulát.

Február 24. Mátyás napja – Szintén az időjárásra jósolunk ezen a napon.

Farsangi mulatság – A hagyományos játékok mellett szenzitív játékokat is tervezünk.

Hamvazószerda, a Nagyböjt kezdete, húsvéti készülődés. Hangsúlyozzuk, hogy gyerekek nem böjtölhetnek. Szalma kiszabábunkkal a Sós-érhez vonulunk, s ott a ruhákat levéve róla a patakba vetjük a bábuval együtt a telet és betegséget is. Nem ártunk vele a természetnek. A húsvéti készülődés nemek szerint megoszlik.

A fiúkkal locsolóüveget díszítünk és forrásvizet vagy rózsavizet teszünk bele, verset tanulunk. A lányokkal tojást írunk méhviasszal, és festőnövényekkel színesítjük.

Március 18. 19. 21. Sándor, József, Benedek napja – Elmeséljük a három meleghozó tréfás történetét, elkészítjük figurájukat. Megtanuljuk az ismert időjárásjóslo regulát.

Március 22. A víz világnapja – Kitisztítunk egy közeli forrást. Vízmintát veszünk és megvizsgáljuk, van-e benne élőlény. Beszélünk a víz fontosságáról.

Április 22. A Föld napja – Erre a napra tervezzük a veteményezést kiskertünkbe, valamint gyógynövényeinket is gondozzuk.

Május.1. – Májusfa állítása, azaz díszítése színes szalagokkal. Ez közösségi májusfa, nem a fiúk adják a lányoknak. Tavaszt ünnepelve körbeénekeljük.

Május 10. Madarak és fák napja – Kirándulunk, tablót készítünk a nevelési évben folyamatosan megfigyelt madarokról.

Tudatosan készültünk és készülünk arra, hogy a gyermekekbe is elültessük a természet iránt érzett szeretetet, annak megóvását, környezetünk védelmét. Az óvodánk remélhetőleg eléri célját, és a felcseperedő gyerekek követik mindazt, amit most kisgyermekkorukban nagy érdeklődéssel elsajátítanak. Reményeink szerint az a generáció, amely ilyen zöld oviban teszi meg első lépéseit egy világbarátibb élet felé, jó úton fog járni ahhoz, hogy megteremthessenek egy, a környezettel összhangban lévő, és számukra is élhetőbb jövőt.

2.3. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

A gyermek fejlődő személyiség, ezért a gyermeknek sajátos, életkoronként, életkori szakaszonként változó testi, lelki szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében a gyermeki személyiség alakulásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van. A környezeti hatások közül a **család** szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs szintér, amely a kisgyermeket formálja. A családi nevelés mellett az óvodának igen nagy szerepe van az elsődleges szocializáció során. Az érzelmi alapigények kielégítése, pl. biztonságérzet, elfogadás a feltétele annak, hogy a gyermek környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Ezért óvodánkban

fontosnak tartjuk a kiegyensúlyozott, harmonikus, empátikus hangulat kialakítását és fenntartását.

Az óvodapedagógus feladatai az érzelmi nevelés fejlesztésében:

- A szeretet és kötődés képességének fejlesztése.
  - A mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése.
  - Az élménybefogadás képességének fejlesztése.
  - Az érzelmek kifejezőképességének fejlesztése.
  - Az ösztönök és az érzelemirányítás képességének fejlesztése.
  - Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése.
- A gyermek erkölcsi tulajdonságainak, akaratának, szokás- és normarendszerének megalapozása.
- A hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés megalapozása.

Az óvodapedagógus feladatai a közösségi nevelés során:

- a viselkedéskultúra megalapozása,
- a kultúrához kötődés erősítése, az értékek megbecsülésére nevelés,
- a társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítése,
- a közös szabályalkotásra, a szabályok betartására és esetleges módosítására ösztönzés,
- az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztése,
- a megkezdett tevékenység befejezésére ösztönzés,
- ésszerű korlátok közötti szabadság biztosítása,
- a példaadás, pozitív értékek megmutatása, pozitív értékelés.

Konfliktuskezelési megoldások:

A konfliktusok megoldásai során a megfelelő viselkedésre való motiválás a célunk. Az adott szituációkra (konfliktusokra) közös szabályok alkotása a gyerekekkel (azért fontos, hogy más hasonló helyzetben már legyen megoldási mód). A közösen alkotott szabály kötelező, azt mindenkinek be kell tartani. A későbbiek során már egymás között, felnőtt segítsége nélkül is megoldhatóvá válhat a helyzet. Az óvónőnek következetesen kell a helyzeteket követnie, a pozitív példát megerősítenie, hogy a szabály tudatosodjon.

A felnőtt-gyermek közötti konfliktusoknál a gyermek érezze, nem a személye, hanem a cselekedete az, amit a felnőtt elítél. Pontosan, egyértelműen fogalmazzon a felnőtt, mit vár el a gyermektől, mért nem helyén való a cselekedete. Soha ne ítélkezzünk, inkább azt mondjuk el, mit csináltunk volna, hogyan illett volna megoldani a konfliktust. Konfliktusok kezelésénél hitelesnek kell lenni ahhoz, hogy a gyermek bizalmát megnyerjük, és elfogadja a

megoldásokat. Nyugtassuk meg őket, hogy beszélni tudjanak az esetről. Szükséges a konfliktus okának a kiderítése, és ehhez minden érintettet meg kell hallgatni. Engedjük, hogy kibeszéljék sérelmeiket, olyan szituációt hozunk létre, hogy egymás meghallgatására is legyen lehetőség. Lehetőség szerint a megoldásokat a gyerekek mondják meg, ezzel is tudatosan ösztönözzük a gyermekek egyéni, és egymás közötti kommunikációját. Soha ne legyen vesztes a megoldásban, mindkét fél számára legyen elfogadható megoldás. Arra neveljük őket, ha a kialakult konfliktusokat nem tudják megoldani (agresszív viselkedést kizárva), akkor forduljanak az óvónőhöz segítségért.

A konfliktusok kezelésekor az óvónő ítélje meg a konfliktusok hitelességét. A konfliktushelyzetekben kialakított szabályokkal a gyerekek ne éljenek vissza.

A fejlesztés azután kezdődik, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel, gyermekekkel, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben. A gyermekek gondozása az óvodai nevelőmunka alapvető feladata: olyan sajátos nevelési feladat, melynek színvonalas megvalósítása nemcsak a gyermek személyiségének fejlesztését alapozza meg, de lehetővé teszi annak a környezeti hatásnak a kialakulását, ami a gyermek további fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul.

Az óvónő-gyermek kapcsolatában ki kell alakítani a szereteten és kötődésen alapuló együttműködést. Ennek alapja az empátiakészség, valamint azok a pozitív élmények, amelyek hozzájárulnak a kellemes alaphangulathoz. A fejlesztést a gyermeki személyiség tiszteletben tartásával és a közös élmények (színház, kirándulás, játszóházak, stb.) biztosításával érjük el. Kiemelt fontosságúnak tartjuk az ünnepek megtartását (születésnap, jeles napok), valamint az óvónő példaértékű modelljét.

Az óvónő-szülő együttműködése elengedhetetlen a gyermekkel való egyéni óvodai bánásmód megvalósításához, ugyanakkor a felnőttek kapcsolata példaértékű a gyermeknek (tisztelet, tolerancia egymás iránt). Az óvodapedagógus a gyermek fejlődéséről, magaviseletéről, a tanulásban elért eredményeiről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást ad a szülőnek. Egyéni problémák esetében a szülői kapcsolattartás és konfliktuskezelés egyéb formáit alkalmazzuk (személyes beszélgetés), és ha szükséges, nevelési tanácsokkal segítjük a gyermek és a szülő harmonikus kapcsolatának kialakítását.

Lehetőséget biztosítunk a szülőknek, hogy az óvoda életébe tevékenyen, érzelmileg is bekapcsolódjanak. A nyílt napokon lehetőség van a kezdeményezések megtekintésére, kézműves délutánok alkalmával közös tevékenykedésre van mód. A szülőkkel közös óvodai rendezvények pedig lehetőséget adnak a kötetlenebb beszélgetésekre, ezzel elősegítve a közösség épülését.

A gyermek-gyermek kapcsolata során alakul ki a gyermekben az alkalmazkodás, a társas kapcsolatok erkölcsi normái, az érzelmi alapokon létrejövő kooperáció és kommunikáció. Fontosnak tartjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek integrációját az Alapító Okirat szerint.

Az életkori sajátosságokat tükröző társas együttélés és az „én-tudat” alakulása folyamatos fejlődésen megy keresztül, melyet az óvónők segítenek a mindennapok során.

2.4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. A helyes és szép beszéd mélyíti a gyermek érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékét, előkészíti őt az irodalmi értékek befogadására. Az óvodáskor végére az anyanyelvi nevelés hatására aktív és passzív szóincse bővül, mondatszerkesztésük nyelvtanilag helyessé válik, kialakul az összefüggő beszéd, a beszédfigyelem. Az óvónő személyes példáján keresztül, illetve fejlesztőjátékok kapcsán segíti elő a metakommunikációs eszköztár bővülését is. Az óvoda tevékenységben gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvetően meghatározza az anyanyelvi nevelés fejlesztését. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan figyelemmel kísérjük. Figyelünk arra a gyermekekre, amelyek beszédhibával, beszédbeli elmaradással küzd. Szükség esetén szakember segítségét kérjük.

Az anyanyelvi nevelés legfontosabb színtere a család. Fontos, hogy az óvónő ismerje meg a család szociokulturális háttérét, amely jelentősen befolyásolja az óvodába érkező gyermekek kommunikációs készségét, képességét. Az anyanyelv használata az óvodai nevelés egész folyamatának szerves része. Az anyanyelvi nevelésben az óvodapedagógus jelentősége kiemelkedő. Példaértékű beszéde mintát ad a gyermekek számára, amely az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődését segíti elő, fogalomhasználata pontos, a 3-7 éves korosztály fejlettségéhez igazodó. Óvodai nevelésünk fontos feladata az életkori beszédhibák

felismerése, korrekciója, az élettani beszédhibák javítása szakemberrel, logopédussal való együttműködés alapján.

Ha lemaradást tapasztalunk, gondot fordítunk az egyéni fejlesztésre. Az anyanyelvi játékok felhasználásának célja, hogy az óvodáskorú gyermekek játékos formában, élményeket szerezve ismerjék meg anyanyelvünket, fejlődjön beszédészlelésük és beszédmegértésük.

Az óvodapedagógus önállóan dönthet arról mikor, milyen formában, oldja meg az anyanyelvi nevelés feladatait. Felépíthetünk egy-egy foglalkozást is a jól megválasztott, a célnak megfelelő fejlesztő játékokból.

Az anyanyelvi nevelés minden tevékenységet áthatva segíti a gyermekek önbizalmának fejlődését, szociális kapcsolatainak alakulását. Hozzájárul ahhoz, hogy kialakuljanak azok a képességek, amelyek szükségesek az iskola megkezdéséhez.

Az óvodapedagógusok és a gyermekek környezetében élő felnőttek felelőssége az, hogy a gyermekek már óvodáskorban érezzék meg a magyar nyelv szépségeit.

Az óvodapedagógus feladata az anyanyelvi nevelés területén:

- Beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása.
- A beszédöröm biztosítása: arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak, mondják el élményeiket.
- Lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására.
- Képesé tenni a gyermeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni./5.5/
- A gyermek szókincsének folyamatos bővítése.
- A beszédszínvonal emelése olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni.
- Beszédmegértés fejlesztése.
- Beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása.
- A gyermeki kérdések inspirálása, megválaszolása.
- Játékidőben és egyéb szabadidős tevékenység közben is figyeljen a kommunikációs helyzetekre.
- A beszédhibák felmérése, megfelelő módszerekkel történő javítása, szükség esetén logopédus segítségének igénybevétele.

Az értelmi nevelés feladatai egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek fejlesztése, valamint ösztönző környezet biztosítása.

V. A JÁTÉK, A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS ÉS MUNKA HELYE PROGRAMUNKBAN

Játék

A játék a 3-7 éves korú gyermek alapvető, mindennapjait átszövő tevékenysége. A játék nem csak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa észrevétlenül „tanul” a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, és az őt érő élményeket. Megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésekre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit.

Jót és jól játszani- ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében és szükség esetén indirekt módon befolyásolni. A játék kicsiben maga az élet; amit a kisgyermek felfogni és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesebbé válhat. A Tevékenységközpontú Program alapelve, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra.

Az Alapprogramban is a szabad játékra helyeződött a figyelem, az óvodapedagógus tudatos jelenlétének felelősségét hangsúlyozó elvárással. A szabadjáték túlsúlya érvényesüljön.

A játék kiemelt jelentőségű az óvoda napirendjében, időbeosztásában, valamint a játékos tevékenységszervezésben is meg kell mutatkoznia.

Feladatok

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára.
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása.
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához.

- Az egyéni élményeken túl közös élményszerzési lehetőségek biztosítása a játék fejlesztése érdekében.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása.
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátás a gyermekekkel.
- A játékon keresztül egészségnevelő programok megvalósítása.
- Környezettudatosság.

A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán, és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban és időkeretekben valósul meg. A tevékenységhez kapcsolódó módszerek, eljárások kiválasztását nagymértékben meghatározzák az intézmény nevelési-tanítási céljai is.

A kisgyermekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás.

Az utánzásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem - mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll - lelki folyamatokat is. A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öreg ember járását, mozgását, fejtartását utánozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A kisgyerek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből. A kisgyerek tehát elsősorban utánzással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatait.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de

könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás, szokások alakítása,
- a spontán játékos tapasztalatszerzése,
- a játékos cselekvéses tanulás,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés,
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A gyerekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni s ezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyerek és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig, a fonalak fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó

divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

Munkajellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munkajellegű játékos tevékenység – az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi, vagy egyéb munka, a környezet, a növény- és állatgondozás.

A gyermek munkajellegű tevékenységei:

- Örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység.
- A tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége.
- A közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.

Önkiszolgálás

Testápolás során a gyermekeket először alapvető szükségleteik kielégítése motiválja. A kezdeti hiányosságot felváltja a jól kialakított szokásokon alapuló igényes testápolás, a hozzá kapcsolódó alapvető fogásokkal.

Étkezésnél megismertetjük a terítéshez, étkezéshez szükséges tevékenységeket, mozgásokat, majd készség szintre emeljük azokat.

Öltözködés folyamán hőmérsékletnek megfelelő öltözködés igényét igyekszünk kialakítani. A ruhadarabok nevét, célszerű használatát, a vetkőzés, ill. öltözés helyes sorrendjét és módját gyakoroltatjuk.

Környezetünk rendjének megőrzése

Belső igénnyé szeretnénk alakítani. Sokat jelenthet az óvónői (szülői) példa, s a rendszeresség.

Közösségért végzett tevékenységek

A mindennapi élettel kapcsolatos állandó és alkalmoszerű munka:

- Játékok javítása, készítése.
- Teremrendezés, takarítás, díszítés.
- Ünnepi készülődés, ajándékkészítés.
- Házimunka jellegű tevékenységek: sütés, főzés, befőzés.
- Az óvoda udvarának rendben tartása, takarítása.
- Játékok elpakolása.

A naposi munka a folyamatos napirend és a folyamatosság miatt az ebédelésre korlátozódik, amely a középső, illetve nagycsoportban jelenik meg.

Növénygondozás-állatgondozás feladatai:

- Élősarok kialakítása, rendben tartása.
- Folyamatos gyűjtőmunka, termékek betakarítása.
- Kert gondozása, levélgyűjtés.
- Madarak rendszeres etetése.
- Segítés az öntözésben, növényápolásban, telepítésben.
- Járda, padok tisztántartása.

Ezek a tevékenységek mind igénylik a felnőtt jelenlétét, irányítását, de megfelelő lehetőség biztosításával, s a munkafogások precíz elsajátításával a gyermekek egyre nagyobb részt vállalnak belőle.

Az egész program megvalósulása az óvodapedagógus, illetve az óvodában dolgozók példamutató magatartásán keresztül érhető el. Viselkedésük, személyiségük mintaértékű kell, hogy legyen.

VI. TEVÉKENYSÉGFORMÁK

1. Mozgás

A Tevékenységközpontú Óvodai Nevelés lényeges eleme az egészségfejlesztő testmozgás.

A mozgás azokon a mozgásformákon alapuló fejlesztő tevékenységek összessége, amelyek a gyermekek természetes mozgásformáit veszi alapul (csúszás, mászás, futás, ugrás, dobás). A tervszerű ráhatások a gyermeki szervezet megóvása, gondozása, egészséges fejlődése, a testi képességek kibontakoztatása, valamint a mozgáskészségek fejlesztése érdekében tudatosan hatnak a gyermekek szervezetére.

A családban és az óvodában egyaránt gondoskodnunk kell az életkornak megfelelő mozgásformák kialakításáról, a mozgási igény kielégítéséről.

A tervszerű, rendszeres mozgás kedvezően befolyásolja a szervezet növekedését, hozzájárul a légzőszervek, a keringési rendszer, a csont- és izomrendszer teherbíró képességének növeléséhez. A mozgás fontos szerepet játszik az egészség megóvásában, a szervezet biológiai egyensúlyának fenntartásában. A gondozás és az egészséges életmódra nevelés hatását felerősíti és kiegészíti. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segíti a térben és időben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, fejleszti az alkalmazkodóképességet. Így készíti elő az ábrázoló-, a matematikai-, a zenei-, és a környezet megismerésére nevelés fontos feladatait, ezzel is fejleszti a gyermekek személyiségét.

A játékos egészségfejlesztő testmozgások a teremben és a szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés mindennapjaiban nagy hangsúlyt kapnak. Törekszünk a szabad levegőn töltött idő maximális kihasználására, a mozgásos játékok, testmozgás széleskörű alkalmazására. A spontán játékban, azon belül a szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján az egyéni szükségletek és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk.

A mozgásos tevékenységek során az óvónő sok ismeretet nyújt, ugyanakkor alakítja az erkölcsi tulajdonságokat is (akarat, bátorság, önuralom, fegyelmezett magatartás, közösségi szellem).

Feladatok:

- Természetes mozgásformák gyakoroltatásával fejlesszük a gyermekek ügyességét, gyorsaságát, állóképességét, erejét.
- Keltsük fel a gyermekek érdeklődését a mozgás iránt úgy, hogy közben élményhez juttatjuk őket az együttes mozgás során, kielégítve természetes mozgásigényüket.
- A mozgásformák gyakorlása által válják pontosabbá mozgásérzékelésük, téri és időbeli tájékozottságuk, mozgáskoordinációjuk. Mindezek következtében fejlődjön önállóságuk, közösségi magatartásuk, leleményességük és kezdeményezőképességük.
- A mozgásformák gyakorlása során juttassuk a gyermekeket örömhöz és sikerélményhez.
- Szeretessük meg a közös tevékenységet és tegyük mindennapi igényükké az esztétikus, szép mozgást.
- Minden nap biztosítsunk spontán és szervezett mozgásos játéklehetőségeket. Naponta kötelezően minimum 30-35 percet változatos mozgástevékenységek végzésével, mozgásos játékok szervezésével segítsük elő a harmonikus, összerendezett mozgásfejlődést.

2. Mesélés, verselés

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak. A mese a gyermek érzelmi-értelmi-erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világmésképe kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő átlelkesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre. A gyermek mesehallgatás közben belső képvilágot jelenít meg, mely a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája, ezért elengedhetetlen a nyugodt légkör megléte. Ezt elősegíthetik a különböző motivációs eszközök (gyertyagyújtás, mesepárna, illusztráció). A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentálhigiénéjének elmaradhatatlan eleme. Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

A mesélés, verselés alapelvei, feladatai:

- Életkori sajátosság, érdeklődés, a csoport fejlettségének, összetételének figyelembevétele a művek kiválasztásánál, melyek kapcsolódnak az évszakokhoz, ünnepekhez.
- A könyvnélküli szövegtudás az óvodai mese elengedhetetlen feltétele.
- A 3-7 éves gyermekek többször hallják ugyanazt a mesét, mert ezáltal viselkedési szabályokat sajátítanak el, és többszöri átélésre ad lehetőséget.
- Az óvodai délutáni pihenő megkezdésekor elengedhetetlen a megnyugtató, pihenést segítő mesehallgatás.
- Az óvodai élet során mindennap jelen van a mesélés-verselés, amely kiegészülhet bábozással.
- A dramatizáláshoz sokszor hallott, rövid, jellegzetes szófordulatokat tartalmazó meséket tervezünk.

Bábozás:

A bábjáték képszerű, mozgásra épül a cselekménye, művészi erejű, érzelmi jellegű. A gyermek azonosul a bábbal, közben kiélheti elfojtott vágyait, indulatait, különösen akkor, ha cselekvője a játéknak. Bábjáték segítségével megismerhetjük a gyermekek fejlődését, megismerő- és alkalmazkodóképességét, szociális érettségét. A bábozás legyen jelen a nap minden szakaszában. Nevelési helyzeteket oldhatunk meg a bábbal. Kis- és középső csoportban mondókázás közben, mesemotivációként használhatjuk a bábót. Megtanítjuk a gyermekeket már a beszoktatás ideje alatt a bábok használatára, az óvónő bábokkal való bánásmódja, mintául szolgál a gyermekeknek. Nagycsoportosoknál a bábkészítéshez természetes és mesterséges anyagokat is felhasználunk.

3.Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömet. A népdalok éneklése, hallgatása a gyermek-néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának

alakításában. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával. A zenei nevelés elsősorban a művészeti nevelés körébe tartozik, és csak egy része az óvodai nevelésnek, de erőteljesen befolyásolja a gyermekek általános fejlődését.

Feladatok:

- Zenei hallás, ritmusérzék és formaérzék megalapozása, fejlesztése az egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- Esztétikus, harmonikus mozgás kialakítása a néptánc elemeivel.
- Zenei kultúra alakítása igényes zenehallgatással, nemzetiségi hovatartozás figyelembevételével.
- Az alkotás vágyának felkeltése hangszerkészítéssel, ritmus- és dallamkitalálással.
- A zene megszerettetése, a befogadásra való képesség megalapozása, egészséges lelkű, kulturált, boldog emberré nevelés.
- Az ének – zene anyagának kiválasztásában elsődlegesen a gyermek életkori sajátosságait, és a nevelői célkitűzéseket kell figyelembe venni.

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A művészeti tevékenységek sorában fontos szerepe van a vizuális tevékenységnek, melyen keresztül a gyermekek megismerhetik a világ szépségeit. E tevékenységek közben fejlődnek manuális képességeik, megismerhetik az anyagok tulajdonságait, alakul gondolkodásuk, gazdagodik érzélemviláguk, esztétikai értékrendjük. Fejlődik kreativitásuk és nyelvi kifejezőképességeik is. Fontos eszköze a gyermeki személyiségfejlődésnek.

A pedagógusnak mindennapi feladatai közé tartozik olyan nyugodt, harmonikus, esztétikus környezet kialakítása, melyben a gyermek szívesen tevékenykedik, és átadhatja magát az alkotás örömeinek. Ehhez az óvónő elegendő teret, változatos eszközöket biztosít.

Feladatok:

- Rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás a kézimunka életkornak megfelelő fajtáinak, valamint a népi kismesterségek, a népművészetünk megismertetése.
- A képi kifejezőképesség, élmény- és fantáziaviláguk alakulásának segítése.

- Az egyén érettségének megfelelő képi-plasztikai kifejezőképesség alakítása, elemi képolvadási, komponáló, térbeli tájékozódó és rendezői képességének fejlesztése.
- A különböző anyagokkal, technikákkal, egyszerű munkafogásokkal való megismertetés.
- Az eszközök használatának, karbantartásának, a munkaszervezés képességének kialakítása. Megfelelő eszközök elhelyezése olyan helyen, hogy bármikor elérhető legyen a gyermekek számára.
- Szín- és formavilág gazdagítása.
- A környezetesztétika fogalmával, gyakorlatával való megismertetés.
- Óvodáskor végére az eszközöket megfelelően használja, számos technikát ismerjen és biztonsággal alkalmazza azokat, alakuljon ki esztétikai érzéke és legyen igénye erre.

5.A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerése nem korlátozódik a csoportszobán belüli kezdeményezésekre, hiszen áthatja az óvodai élet egészét. A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti- emberi- tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól, közben fejlődik megfigyelő-gondolkodási, a beszédmegértő és nyelvi kifejezőképességük, matematikai képességük, formálódik társas kapcsolatuk. A természet szépségének megláttatása pedig megalapozza a természet iránti vonzódásukat, így azt szerető, tisztelő, értékeit megbecsülő, azokat védő emberekké válnak.

Feladatok:

- Elegendő alkalom, idő, hely, eszköz biztosítása a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre.
- A matematikai érdeklődés felkeltése, közvetlen megfigyelések által tapasztalatok, ismeretek nyújtása (mennyiségi, alak, nagyságbeli, téri viszonyok, tér-, sík-, mennyiségsszemlélet).
- Érzékelés, észlelés differenciálása, pontosabbá tétele.
- Problémamegoldó gondolkodás, véleményalkotás fejlesztése, ok-okozati összefüggések megláttatása.
- Egyéni tapasztalatszerzéssel, szabad alkotásokkal a gyermekek verbális képességeinek fejlesztése, szociális képességeik alakítása.
- A környezet iránti kíváncsiság felkeltése.
- Globális látásmód kialakítása.
- Élmények, tapasztalatok folyamatos biztosítása.

- A környezethez kapcsolódó szokások, erkölcsi tulajdonságok fejlesztése.
- A környezet higiénijára, esztétikájára való igény kialakítása.
- Egészségnevelési elvek megismerése, környezettudatos magatartás kialakítása (szelektív hulladék, újrahasznosítás és energiatudatosságra nevelés).
- A környezet változásainak figyelemmel kísérése (évszakok).

Mivel a gyerekek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára. Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időtálló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkori jelenidejűségét a maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni. Ezenkívül a csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességének.

Ez megjelenhet:

- a képválasztásban, a szimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója, általában képeslapnyi nagyságban),
- a virág vagy a termés díszekben,
- a használatban lévő anyagok, terítők színeiben.

Mindezek helye az úgynevezett évszakasztal, amely egyben a gyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyerekek számára, ahol nap, mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek élményeivel, emlékeivel.

(Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg itt.)

A természet átélésében nem elég „visszafordulni” a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz el kellene sajátítani egy bizonyos „természet érzéket”.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van a gyerektől tanulni: felfedezni a már ismert világot is úgy, mintha sose látta volna, átadva magát a megismerésnek, mely erőként segíti őt.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák, hanem ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét, és megszólít minket.

Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni míg visszatér egy olyan jeles nap, mint például a gyerek születésnapja, amit az óvodástársaival együtt ünnepelhet, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, a beteljesülést, majd a rá való emlékezést is.

VII. AZ ÓVODA ELVÁRÁSAI, AZ ÓVODÁBA LÉPÉS FELTÉTELEI

A **Köznevelési Törvény** értelmében 2015. szeptember 1-jétől 3 éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése. Az óvodába lépés feltétele a **szobatisztaság**, az **alapfokú önkiszolgálás** (öltözködés, evőeszköz használata, étkezés, WC használat), és az, hogy a gyermek képes legyen megértetni magát. A felvétel egész évben folyamatos. A beszoktatás fokozatos, a gyermek igényeihez mérten történik.

A beszoktatás

Az első találkozás az óvodával szinte minden gyermek esetében alapvetően befolyásolja az óvodához fűződő viszonyát. Különösen nagy figyelmet, türelmet igényelnek a közvetlenül a családból óvodába kerülő gyermekek. Ezért lehetővé tesszük, hogy még a rendszeres óvodába járás megkezdése előtt a gyermekek szüleikkel ellátogassanak az óvodánkba, megismerkedhessenek a szokásokkal, a jelükkel, az óvoda helyiségeivel. Az óvónők beszoktatási tervet készítenek, melyet átszó a differenciálás.

A beszoktatásnak több formája lehetséges:

- anyával együtt, fokozatos beszoktatás,
- anya nélküli fokozatos beszoktatás.

A szülő az óvónővel egyeztetve döntheti el, hogy melyik formát választja. A beszoktatás időszakában mindkét óvónő és a dajka együtt van a csoportban, így a személycsere nem éri váratlanul a gyermekeket. Az új gyermekek behozhatják kedvenc játékukat, tárgyukat az óvodába. Megbeszéljük a szülőkkel, hogy az első napokban csak rövid időre hagyják bent gyermekeiket. Lefekvéskor különösen nagy gyengédségre van szükségük, simogatással, dúdolással igyekszünk őket megnyugtatni. Egyszerű, érthető utasításokkal vezetjük be őket az

óvoda rendjébe. Az új gyermekeket kis ajándékokkal várjuk, ölbeli játékokkal, mondókával igyekszünk oldani a feszültséget. A közösségi nevelés eredményességét elősegítik az élményt adó tevékenységek, hagyományok, a csoport közös ünnepei.

Gyermek a csoportban

Az óvodában elősegítjük, hogy a gyermek én-tudata megerősödjék, de az óvodáskor végére tudni fogja, hogy ő egy közösség tagja is.

A csoportban két fő követelménynek kell megvalósulnia: **együttműködés, kapcsolatteremtés.**

Ez az alapja az életben való eligazodásnak, alkalmazkodásnak. A társas kapcsolatok tevékenységek által alakulnak, ezért törekszünk arra, hogy ezek minél változatosabbak legyenek.

Kiemeljük (játékban, öltözködésben) a nemek különbözőségét. Segítjük a barátságok kialakulását, elmélyülését.

A feladatvállalást mindenkinek felkínáljuk. Fokozatosan alakítjuk a gyermekek konfliktustűrő és megoldó képességét. A problémák rendezésébe csak szükség szerint avatkozunk be. Nem erősítjük az árulkodást, de az elkövetett hibák őszinte vállalását elvárjuk. A problémák megbeszélése egyénileg vagy csoportban történik. A megoldásokra is közösen keressük a választ. A csoport működéséhez szabályok szükségesek, melyeket közösen állítunk fel év elején.

Ezek:

- egymás játékának tiszteletben tartása,
- felnőttek, társak tisztelete,
- eszközök, tárgyak védelme,
- durvaság elítélése, kerülése,
- egymás segítése, kisebbek megóvása,
- a lányok, gyengébbek védelme,
- udvariasság,
- másság elfogadása.

A gyermekek értékelése e szabályok betartásának függvénye. A pozitív értékelés mellett élünk az elmarasztalás módjával is. Ez történhet szóban, gesztus által; de a gyermek megalázását elkerülve. A gyermekek társas kapcsolatainak alakulását az óvónők folyamatosan figyelemmel kísérik.

Az egyéni bánásmód biztosítja, hogy a gyermekek a rájuk jellemző sajátos vonásoknak megfelelően váljanak a közösség tagjává. Tudatosítjuk, hogy a gyermekek közötti különbség természetes jelenség. Nem engedjük viszont a csoporton belüli vallási, származásbeli, stb. megkülönböztetést.

Minden gyermekben megkeressük a pozitív tulajdonságot, azt emeljük ki. Érzelmekben, önbizalmukban erősítjük őket. Szükség esetén szakember segítségét vesszük igénybe, a család együttműködésére számítunk. A gyermekek értelmi képességei is eltérnek. A lassabban fejlődő gyermeket igyekszünk felzárkóztatni, megkeresni a lemaradás okát. A kiemelkedő képességű gyermekeket külön feladatokkal bízunk meg.

VIII. A NEVELÉS TERVEZÉSE, IDŐKERETEI, A CSOPORTNAPLÓ, A „GYERMEK FEJLŐDÉSÉT NYOMONKÖVETŐ DOKUMENTÁCIÓ” VEZETÉSÉNEK SZEMPONTJAI

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazítva tervezzük meg. Az óvodapedagógus számára alapvetően fontos feladat a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolása még akkor is, ha jelentős mértékben építünk a spontán, gyermeki ötletekre, tapasztalatokra, a tervezésben tudatosan számításba vesszük, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző, és a gyermek fejlődését tekintve is különböző szinteken lehet egyik vagy másik képességét illetően. A nevelés és a tanulás egymással szoros kölcsönhatásban valósul meg. A cél a feladatok ismeretében, hogy a fejlesztést hosszútávon, éves, féléves periódusokban gondoljuk át, ám konkrét formában egy- illetve két-, háromhetes periódusokban tervezzük. Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva, a nevelés-tanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve tervezzük. Feljegyzéseket vezetünk a gyermekek fejlődési üteméről, hogy konkrét megfigyelések adjanak alapot az egyéni, differenciált fejlesztés megtervezéséhez.

1.A pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése

1.1 Az óvodapedagógus

-Komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét: a tartalmat, a gyermekek előzetes ismereteit, motiváltságát, életkori sajátosságait, a nevelési környezeti lehetőségeket, korlátokat.

-Tudatosan tervezi a tevékenység céljának megfelelő módszereket, eszközöket, szervezési feladatokat.

-Módszertani megoldásait változatosan, az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza.

-A gyermeki tevékenységeket, a foglalkozásokat a cél(ok)nak megfelelően, logikusan építi fel.

-A gyermeki tevékenykedtetést, a cselekvésbe ágyazott tanulási folyamatot tartja szem előtt.

-Tudatosan törekszik a gyermekek motiválására, aktivizálására.

-Pedagógiai terveit a megvalósítás eredményességének függvényében folyamatosan felülvizsgálja. Pedagógiai célja a pedagógusnak összhangban állnak az ONOA- val, és a PP célrendszerével.

-Célszerűen használja az óvodában alkalmazható digitális eszközöket.

-Használja a szociális tanulásban rejlő lehetőségeket. Lehetővé teszi a helyes viselkedési normák, a mintaként szolgáló cselekvések, a kommunikáció, együttműködés megismerését.

- Alkalmazza a differenciálást (az egyes tevékenységek heti terveiben jeleníti meg, ha a pedagógus szükségesnek látja a pedagógiai feladatainak megvalósításához.

Az óvodapedagógusok pedagógiai munkája megfelel az éves tervezésben foglaltaknak, az esetleges változtatások szakmailag indokoltak.

1.2 A nevelés időkeretei

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósul meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez

és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek. A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

1.3 Javasolt napirend

Időpontok	A tevékenység megnevezése
6.30- 7. 30	Érkezés, gyülekezés az ügyeletes csoportban, játék, szabadon választott tevékenység.
7.30-8.00	Gyülekező, játék, szabadon választott tevékenység.
8.00-9.00	Szabad játék, mozgásfejlesztő játékok, testápolási teendők, ,előkészületek a tízóraihoz (reggelihez), tízórai (reggeli), folyamatos visszatérés a játéktevékenységekhez.
9.00-10.15	<p>Játékba integrált kötött és kötetlen foglalkozások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mozgás • mesélés, verselés • ének, zene, énekes játék, gyermektánc • rajzolás, festés, mintázás, kézimunka • a külső világ tevékeny megismerése

	Teremrendezés.
10.15-10.30	Testápolási tevékenységek, gyümölcs és folyadék fogyasztása.
10.30-11.30	Öltözködés, változatos tevékenységek a szabadban.
11.30-12.30	Vetkőzés, testápolás, ebéd.
12.30-14.30	Csendes pihenő.
14.30-15.00	Testápolás, uzsonna
15.00-16.30	Játék a csoportszobában vagy a szabadban, valamint az óvónő által felkínált tevékenységek.
15.30-16.30	Játék, szabadon választott tevékenység az ügyeletes csoportban.

1.4 Hetirend

A hetirend kialakítása során minden tevékenységformát tervezni kell, de a csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével ezek módosíthatók. A hetirend kialakítása az óvodapedagógus feladata. Számatalan variációval az adott óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek, egyéni szükségleteinek, mozgásszervi fogyatékoságának figyelembevételével nemcsak a komplex foglalkozások helyei, de az időkeretek is változtathatók.

A heti és napirendek összeállításánál figyelembe vesszük:

- A szabad játék, a kötetlen, a szervezett foglalkozások, egyéb szabadidős tevékenységek idejét, (asztali, társas, matematikai játékok, bábozás, barkácsolás, stb.) ezeket a játszó gyerekekhez való alkalmazkodás miatt előre nem rögzítjük.

- Reggeli, ebéd, uzsonna, mozgás, pihenés, séta, udvari játék idejét.
- A rászoruló gyermekek egyéni fejlesztésének, rehabilitációjának idejét.
- A logopédiai, fejlesztőpedagógusok által vezetett foglalkozásokat.
- A gyermekek játékának fejlődéséhez, a környezet megismeréséhez, felfedezéséhez kapcsolódó élményszerző sétákat.

Ingyenes kötelező ellátást, orvosi – védőnői vizsgálat, logopédia, gyógypedagógiai ellátást a délelőtti időben folytatnak a szakemberek.

Az önköltséges programokon (sakk, aerobik, ovifoci) való részvétel a gyermekek számára önkéntes. Ezeknek a programoknak a számát az alakuló SZK értekezleten rögzítjük. Itt igyekszünk a szülők igényeit figyelembe venni, de csak olyan programot támogatunk, ami a gyermekek életkori sajátosságaival, egészséges életre való nevelésével, helyi programunkkal összeegyeztethető.

A hetirend kialakítása során minden tevékenységformát tervezni kell, de a csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével ezek módosíthatók.

1.5 Az óvodapedagógus feladatai a nevelőmunka dokumentálásával kapcsolatban:

- Nevelési-, tanulási terv készítése.
- Hetirend és napirend összeállítása.
- A gyermek fejlődésének megfigyelését szolgáló feljegyzések vezetése.
- A nevelőmunka folyamatos értékelése.

1.6 Csoportnapló vezetésének szempontjai

A nevelőmunka dokumentálására a Fabula kiadó Tevékenységközpontú Óvodai csoportnaplót használjuk. Az óvodai csoportnapló tartalmazza a gyermekek nevét és óvodai jelét, a fiúk és lányok számának összesített adatait, ezen belül megadva a három év alatti, a három- négyéves, a négy-ötéves, az öt-hatéves a hat-hétéves gyermekek számát, a sajátos nevelési igényű gyermekek számát, továbbá azon gyermekek számát, akik bölcsődések voltak, a nevelési évben tankötelessé váló gyermekek nevét, a napirendet, a napirend szerinti tevékenységek időtartamát és a tevékenységeket, a hetente ismétlődő közös tevékenységeket tartalmazó heti rendet.

Tartalmazza a nevelési éven belüli időszakonként a nevelési feladatokat, a szervezési feladatokat, a tervezett programokat és azok időpontjait, a gyermekek fejlődését elősegítő tartalmakat, az értékeléseket, a hivatalos látogatásokat, tartalmazza még a gyermekcsoport életéről szóló feljegyzéseket.

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg. A gyermeket foglalkoztató élmények és tapasztalatok éppen olyan részei a nevelésnek, mint az óvodapedagógus által előzetesen átgondolt és megtervezett feladatok. A gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítés feltételezi a gyermek szűkebb és tágabb környezetében megszerzett, átélt élményeinek és tapasztalatainak, ötleteinek, aktuális tevékenységeinek beépítését a nevelőmunka egészébe. Ezért a tervezés során külön is biztosítani szükséges a gyermeki tapasztalatok előre nem tervezhető tartalmának megjelenítését a tervező és megvalósító munkába. A gyermekek folyamatos megfigyelése, az óvodások élményeinek meghallgatása és közös élmények nyújtása a tervezés előkészítő folyamatához tartozik. A rövid időszakot átfogó tervezés ugyanakkor lehetővé teszi olyan nevelési alaphelyzet kialakulását, amiben a gyermek és az óvodapedagógus aktív egymásra hatása képes a nevelési, tervezési folyamatot befolyásolni. Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva a nevelés-tanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve **szükséges tervezni**. Az óvodapedagógus tervező munkája során vegye figyelembe az intézménye vonatkozásában alkalmazott tartalmi és intézményi belső elvárásokat, valamint az általa nevelt/tanított gyermekek fejlesztési céljait. A tervezésnél ne az ismeretanyag növelése, hanem a több alkalommal, sokoldalúan, különböző nézőpontokból való megközelítésre helyezzük a hangsúlyt. Kevesebbet, de alaposabban, többoldalú tapasztalatszerzés és tevékenykedtetés segítségével tervezzük meg.

A tervezés során a 4-es feladatrendszerből kiindulva tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket és ezen keresztül a szükséges fejlesztéseket.

„A gyermek abból okul leginkább, amit maga lát és figyel,

nem pedig attól lesz értelmes, ha elhiszi nevelője magyarázatát.”

1.7 A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció, vezetése és szempontjai

Az anamnézis és a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció, a gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett olyan dokumentum, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát, mely az óvoda kötelező dokumentumai közé tartozik. A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció, a gyermek fejlettségét, fejlesztési feladatokat tartalmazza a 20/2012 (VIII.31) EMMI rendeletben foglaltaknak megfelelően.

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentációban rögzítik az óvodapedagógusok a gyermekek fejlődését, megfigyeléseik, méréseik alapján. A 20/2012. (VIII:31.) EMMI

rendelet 63§-a szerint. Folyamatosan, de minimum évente egy alkalommal a mérések után tájékoztatják a szülőt a gyermek fejlődéséről. A tájékoztatást a szülő aláírásával hitelesíti.

A fejlesztés módszere

A fejlesztés módszere az egyénre szabott, differenciált fejlesztés a csoport keretein belül. Részben osztott és életkor szerint osztott csoportban is megvalósíthatók a kitűzött nevelési célok és feladatok. Az óvodapedagógus dönti el, hogy az adott esetben kötetlen kezdeményezés vagy kötött foglalkozás keretein belül kívánja elképzeléseit megvalósítani. A fejlesztés, a foglalkozás formáját nem a gyermekek életkora, hanem a fejlettségi szintje határozza meg. A gyermekek önállóan, spontán szerzett tapasztalatai nagyon jó kiindulópontot jelentenek az óvodapedagógus számára a tudatos, irányított tapasztalás megszervezéséhez. Fontos, hogy cselekvés közben, cselekvések sorozatában való aktív közreműködéssel érzékeljen, tapasztaljon, tanuljon a gyermek, és valódi, a környezetben meglévő problémával foglalkozzon. Kreatív problémamegoldásra ösztönözzük a gyermekeket.

A fejlesztés kerete

-A teljes nevelési folyamat a gyermeki tevékenységre, önállóságra, döntési helyzetekre és sokoldalú tapasztalatszerzésre épül.

-A nevelési folyamatba szervesen illeszkedő tanulási folyamat, melynek részei: önálló és irányított tapasztalatszerzés, játékos tevékenységsszervezés.

IX. Óvodakezdés és iskolaérettség biológiai, pszichológiai jellemzői

A fejlődés jellemzői óvodakezdéskor

1. Testi fejlettségi szint

A három éves gyermek testsúlya kb. 13-14 kg, a fej körfogat a 3. év végére kb. 50 cm. Az idegrendszer érési folyamata következtében a kisgyermek nagymozgásai egyre fejlettebbé válnak. Mozgása egyre koordináltabb.

2. Szociális fejlettség

Problémamegoldás: ismeretei jelentős részét a tárgyakkal való közvetlen kapcsolat útján, elsősorban játék közben szerzi (elméleti úton a problémát nem tudja megoldani).

Felfogás-figyelem: állandóan figyel, észrevesz minden érdekeset. Kérdez, tapasztalatot gyűjt. Hosszú percekig eljátszik pillanatnyi félrettekintés nélkül. Megérti a napi rutint. Örül a különleges eseményeknek (pl. születésnap).

Beszéd: összetett mondatokat is mond, kötőszavakat helyesen használ (ha, akkor, azért, mert). Szereti a mondókákat, rövidebb dalokat. Egyeseket megpróbálja utánozni, megjegyezni, előadni. Szívesen hallgat mesét. Három számot visszamond. Tudja a nevét, korát, nemét.

Játék: kezdenek egymással összebarátkozni. Szerepjáték kezdeti formája megjelenik. Gyakorlójátékkal (autótologatás, labdagurítás) órákig eljátszhat. Kiscsoportban már képesek együtt játszani. Szabályjátékot is játszik, de a szabályokat nem mindig tartja be.

3. Lelki fejlettség

Negatív érzelmei kezdenek tudatosává válni: harag, elégedetlenség, düh. Ha egészséges, ha napirendje megfelelő és jó a kapcsolata a felnőttekkel, akkor továbbra is a jókedv az elsődleges, de fokozottabban ingerlékeny, érzelmei hullámzóak.

Az egészséges életmód kialakulása

- egyedül mos kezet, a ruha ujját segítséggel feltűri,
- egyedül megy wc-re, azt vízzel lehúzza maga után,
- a haját segítséggel megfésüli,
- orrfújásnál kisebb segítséget igényel,
- önállóan használja a kanalat, a villát,
- pohárból iszik,
- szükségleteit szóban jelzi,
- segítséggel mos fogat,
- a szalvétát rendeltetésszerűen használja,
- egyedül tudja felvenni a cipőt, az öltözködéssel próbálkozik.

Mozgás

Nagymozgás

- akadályt megkerül
- ügyesen mászik bútorokra fel, illetve onnan le,
- magabiztosan szalad,
- könnyen lehajol és már nem esik el közben,
- 5-10 mp-ig áll fél lábon,

- fél lábon ugrál,
- kerekas játékot kormányoz, húz, tol,
- egyedül csúszdázik, a mászókan biztonságosan mozog,
- egyre ügyesebben rúgja a labdát,
- 4-6 lépcsőfokot váltott lábbal lemegy.

Finommotorika

- 6-nál több kockából tornyot épít,
- gyurmából golyót, kígyót, sütit formál,
- nagy szemű gyöngyöt fűz,
- szívesen rajzol,
- rajzait meg is nevezi,
- embert rajzol arccal, végtagokkal, kör formában,
- két kézzel egyszerű műveletet végez,
- papírlapot tépeget, gyűröget,
- egyszerű formákat rajzol, másol,,
- a ceruzát eleinte marokra fogja, de később már íráspozícióban,
- egyenként lapozgatja a könyvet,
- nagyobb gombot kigombol,
- egyre többször használja a domináns kezét.

Anyanyelv, mesélés-verselés

- szívesen hallgat mesét, verset,
- rövid mondókát, verset mondogat,
- 4-5 szavas mondatokban jól ragozva beszél,
- személyes névmásokat használ,
- követi az összetettebb utasításokat,
- szinte minden egyszerű tárgyat és képet felismer és azonosít,
- érti a helyhatározókat (valami alatt, valamin),
- mondanivalóját már az idegenek is megértik,
- magára névmással utal,
- múltbéli eseményt elmesél (múlt időt használ),
- Mi? Ki? Miért? kérdéseket tesz fel,
- kérését, kívánságát szóban jelzi.

Játék

- gyakorló játékot játszik,

- „mintha” játék megjelenése (később ebből alakul ki a szerepjáték),
- egyszerű szabályokat betart,
- egyszerű formákat felismer (formabedobós játék),
- ügyes az egymásba rakható poharakkal, kockákkal (tornyot épít),
- szeret hintázni,
- szereti a lábbal hajtható motort, biciklit, vagy a háromkerekű pedálost,
- szeret rajzolgatni, festeni, gyurmázni,
- szeret homokozni, babázni, autózni, kisvonatozni,
- szívesen nézegeti a mesekönyveket, képeskönyveket,
- szeret labdát gurítani,
- képes pár darabos kirakót kirakni,
- nagy gyöngyöt szeret és tud is fűzni,
- szereti a bábozást, a bábokat,
- örömmel, önfeledten játszik, nem szívesen osztja meg másokkal a játékait.

Munka

Alkalomszerű munkák (egyik része tervezhető, a mási része esetleges)

- a leesett tárgyakat kérésre felveszi és a helyére teszi,
- ünnepi készülődéskor segít ajándékokat, dísz tárgyakat készíteni.

Önkiszolgálás

- a testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat kis segítséggel végzi,
- öltözködésnél szintén kis segítséget igényel,
- önállóan megteríti magának, étkezik, majd terítékét a megfelelő helyre teszi.

Közösségi munka

- vigyáz környezetére rendjére, segít annak tisztántartásában,
- a játékok között segít válogatni, rendet rakni.

Környezettudatos viselkedés megalapozását segítő munkák

- a szemetet mindig a szemétgyűjtőben helyezi el,
- a virágokat nem tépi le, hagyja eredeti szépségében,
- télen felnőtt segítségével gondoskodik a madarokról.

Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc

- szeret zenét hallgatni, megnyugtatja a zene,
- képes és szeret rövid mondókákat mondogatni, dalokat énekelgetni,
- egyenletes ritmusra képes tapsolni, lépegetni,
- szereti az altatódalokat,

- csörgő- és ütőhangszereket szeret és tud használni,
- szereti a lovagoltatásokat, ölbéli játékokat, dalokat,
- szeret halandzsázni, saját maga „költeni”.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

- jellemzi a firkálgatás, rajzolás, festegetés nagy felületre (vastag ceruza, zsírkréta, ujjfesték, nagyméretű ecset),
- játék a gyurmával (gyurkálás, formálás, ütögetés, gömbölyítés, sodrás),
- változatos anyagok használata (homok, agyag, gyurma, papír, textil),
- papír gyűrögetése, tépegetése,
- különféle nyomatok készítése,
- tetszés szerinti színhasználat,
- megnevezi a figurát és tud is róla mesélni,
- formái nem felismerhetők, de számára jelentéshordozó szerepük van,
- a mozgás öröme és az, hogy nyomot hagy a papíron a lényeg,
- emberalak ábrázolás (fejes-lábas emberke),
- körkörös vonalak jellemzik,
- marokra (íráspozícióban) fogja a ceruzát.

Külső világ tevékeny megismerése

- családjáról tudjon mesélni (anya, apa, gyerekek),
- nevezze meg főbb testrészeit és mutassa meg magán és másokon is (fej, kéz, láb, szem, fül, orr, száj),
- évszakok jellemzőit ismerje meg (ősszel levelek hullása, télen hóesés, tavasszal sokat süt a nap, nyáron meleg van),
- nevezzen meg 2-3 gyümölcsöt,
- nevezzen meg 2-3 zöldséget,
- nevezzen meg 2-3 állatot,
- nevezze meg a környezetében előforduló alapszíneket,
- nevezzen meg néhány közlekedési eszközt.

Tanulás

- kérdésekkel informálódik (miért? hogyan?),
- egyes tulajdonságok alapján csoportosítja a tárgyakat (szín, forma, méret),
- összetartozó dolgokat párosít, vagy együtt megnevez,
- a mechanikus játékokat működésbe hozza,
- szerepjátékokat játszik emberekkel, plüss állatokkal, babákkal,

- ki tudja rakni a 3 vagy 4 darabból álló puzzle-t,
- problémát felismer és megfogalmaz,
- maximum 7 tárgyat megszámol,
- tudja, hány éves,
- a főbb testrészeket funkciójuk alapján megnevez.

Érzelmi nevelés, szocializáció

- másik gyermekkel vagy felnőttel társas interakciót kezdeményez,
- 10-15 percig részt vesz irányított csoportos tevékenységben,
- 3 óvodai szabályt rutinszerűen követ,
- jókedvű, bizalommal van környezete iránt,
- egyszerre szeretetteljes és durva, együttműködő és akaratos, dacos,
- kezdenek empátiát mutatni mások iránt,
- energiájuk kimeríthetetlen, állandó fizikai aktivitás jellemzi,
- már kezdi megérteni, hogy tetteinek következményei vannak,
- utánozza a felnőtteket és a társait,
- megérti, hogy mit jelent az „enyém”, „övé”,
- kezelni tudja a nagyobb változásokat is.

Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés az óvodai nevelés folyamat eredményeként a gyerekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá érik.

Testi fejlettségi szint:

- első alakváltozás, testarány változás,
- fogváltás megkezdődése,
- arányosan fejlett, teherbíró képesség,
- mozgása összerendezett, harmonikus,
- erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció, finommotorika,
- mozgását, viselkedését, testi szükségleteit szándékosan irányítani képes.

Lelki fejlettség

- nyitott érdeklődésű, készen áll az iskolába lépésre,
- tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek,
- érzékelése, észlelése differenciálódik,

- önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésése és felidézés,
- szándékos figyelem – időtartama-terjedelme növekszik,
- cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek érthetően, folyamatosan kommunikál, elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti-társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.

Szociális fejlettség

- készen áll a gyermek az iskolai élet és a tanító elfogadására,
- képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre,
- képes a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermekkel egyaránt,
- egyre több szabályhoz képes alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségleteit, kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, amely a feladat megértésében, feladattartásában, eredményes elvégzésében nyilvánul meg, kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

Az egészséges életmód kialakítása

- szükségleteit képes késleltetni,
- szükségleteit képes önállóan kielégíteni,
- wécézést követően használja a toalett papírt,
- a tisztálkodási eszközökre vigyáz, tisztán tartja, használat után helyére teszi,
- szennyező tevékenység végzését követően kezes mos, és szárazra törli,
- önállóan öltözik, vetkőzik, ha kell, segítséget kér,
- cipőjét befűzi, bekötésével próbálkozik,
- ruháikat összehajtva teszi a helyére,
- képes önállóan eldönteni, miből mennyit tud elfogyasztani,
- kulturáltan étkezik,
- szívesen fogyaszt zöldség-, gyümölcsfélét,
- vigyáz környezetének rendjére és tisztaságára,
- ismeri a szelektív hulladékgyűjtés hogyanját és mikéntjét,
- szívesen mozog a szabadban évszaktól függetlenül,
- életkorának megfelelően edzett,
- ismeri és betartja a balesetvédelmi magatartásformákat.

Mozgás

- igényli a mindennapos mozgást,
- mozgása harmonikus, összerendezett,
- téri tájékozódása kialakult, irányokat meg tud különböztetni,
- magabiztosan alkalmazza a jobb-bal kifejezéseket,
- ismeri saját testét, testrészeit, képes meg is nevezni és beazonosítani,
- fizikai erőnléte, állóképessége életkorának megfelelő,
- kialakult szem-kéz, szem-láb koordinációja,
- fejlett az egyensúlyérzékelése,
- tud rollerezni vagy biciklizni,
- a mozgásos játékok, gyakorlatok, téri helyzetek felidézésére képes, vizuális memóriája korának megfelelően fejlett,
- ismer legalább egy labdajátékot
- ismeri legalább 2-3 kéziszer (labda, ugrálókötél, karika) használatát,
- érdeklődik valamely sportág iránt,
- képes alkalmazkodni társaihoz, korának megfelelően fejlett az önuralma, toleráns, együttműködő, segítőkész,
- ismeri a csapatjáték szabályait,
- egészséges versenyszellemmel képes küzdeni.

Anyanvelv, mesélés, verselés

- szívesen mesél, báboz, dramatizál,
- gondosan bánik a könyvekkel,
- néhány mesét, verset, mondókat képes emlékezetből felidézni,
- folyamatosan összefüggő mondatokkal fejezi ki magát,
- kérdésre minimum egyszerű mondattal válaszol,
- szókincse korának megfelelő,
- jól használja a metakommunikációs eszközöket,
- bátran és szívesen kommunikál társaival és a felnőttekkel,
- társára odafigyel, türelmesen végig hallgatja mondanivalóját,
- a közölt információt megérti,
- bátran kérdez,
- tud szemkontaktust teremteni és tartani,
- udvariassági kifejezéseket használ,
- beszéde tagoltsága, hangsúlya, hanglejtése megfelel anyanyelvünk követelményeinek,

- várja, igényli a mesehallgatást,
- tud történetet kitalálni, azt elmondani, megjeleníteni
- a migráns kisgyermek is megérti az óvodai élethez szükséges kifejezéseket, és képes megértetni magát.

Játék

- örömmel, önfeledten játszik,
- képes egyéni ötlet vagy élmény alapján építeni, konstruálni,
- építmény lemásolására képes,
- képes élményei eljátszására,
- szívesen vállal szerepet,
- szabályjáték során betartja a szabályokat,
- másokat is figyelmeztet a szabályok betartására,
- egészséges versenyszellemben tevékenykedik,
- problémahelyzetekben kreatív megoldásra törekszik.,

Munka

- önkiszolgáló tevékenység
- a testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, szükség szerint végzi,
- étkezésnél helyesen használja a kanalat, kést, villát, szalvétát, merőkanalat,
- öltözködésnél önálló, tud gombolkozni, próbálkozik a megkötéssel,
- önkiszolgáló tevékenységre fordított idő fejlettsége növekedésével arányosan csökken,
- alkalmoszerű munkák
- pontosan megérti, mit várunk el tőle és azt önállóan teljesíti,
- bonyolultabb feladatokat is örömmel végez el, és annak szervezésében is önálló,
- időnként olyan megbízásoknak is eleget tesz, amelyek otthoni előkészületeket igényelnek,
- közösségi munkák
- a közösségért végzett munkák vállalásánál megjelenik helyes önértékelése, önbizalma,
- terítésnél ügyel az evőeszközök esztétikus elrendezésére,
- felelősi munkákat szívesen vállal, önállóan teljesíti,
- a környezet rendjének megőrzésére ügyel, segít annak tisztán tartásában (csoportszoba, udvar, óvoda környezete),
- vigyáz játékaira és rendben tartja azokat,
- munka jellegű tevékenységeit a felelősségérzet, a feladattudat és kitartás jellemzi,
- környezettudatos viselkedés megalapozását segítő munkák
- a szemetet szelektíven helyezi el az adott gyűjtőkben,

- szívesen segít a falevelek összegyűjtésében,
- a virágokat nem tépi le, hagyja eredeti helyükön, eredeti szépségükben,
- szívesen ápolja a növényeket a csoportszobában és az udvaron egyaránt,
- télen gondoskodik a madarak etetéséről.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

- élvezettel hallgat zenét,
- tud ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni,
- tud néhány dalt tisztán, helyes szövegkiejtéssel egyedül is énekelni,
- tud dallam vagy ritmusmotívumokat egyénileg visszaénekelni, visszatapsolni,
- tud társaival térformákat alakítani,
- a különböző mozgásokat és táncmozdulatokat társaival együtt, egyöntetűen, esztétikusan végzi,
- tud élvezettel, irányítás nélkül játszani legalább 5 dalos játékot,
- felismeri a halk-hangost, és tud halkán, hangosan énekelni, beszélni,
- megkülönbözteti az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, tudja mindkettőt mozgással, járással, tapssal a dalból kiemelni,
- megbeszélés vagy egyéni ötlet alapján az éneklést ütőhangszerekkel tudja kísélni.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

- örömmel, saját kezdeményezésére ábrázol,
- képalkotásban kifejezi gondolatait, élményeit,
- elképzelés után meseszereplőket, stb. hangulatot is kifejezve jellegzetes színekkel, formákkal, mozgással ábrázol,
- tud egyszerű formákat papírból kivágni, hajtogatni, ragasztani,
- önállóan és csoportosan is készít játékot, kelléket, ajándékot,
- téralakításban, építésben másokkal együttműködik,
- ábrázolása változatos színhasználatot és tagoltságot mutat,
- emlékezet utáni témákban a részleteket is ábrázolja,
- díszítő, tervező feladatot változatos színekkel, rajzolással, festéssel, papírmunkával, agyagba karcolással, stb. megold,
- tud különféle technikával képet alkotni, technikát önállóan a rendelkezésre álló anyagból megválasztani,
- helyesen fogja és használja a ceruzát, ecsetet, ollót,
- alkotás közben ügyel környezetére és saját maga munkájára, tisztaságára,
- szereti maga körül a harmóniát, a szépet, szívesen díszíti környezetét,

- képes rácsodálkozni a szépre, esztétikus látványra, képes esztétikai véleményt mondani,
- ismer 2-3 műalkotást, jellegzetes épületet, hidat,
- vonalvezetése balról jobbra halad.

A külső világ tevékeny megismerése

- megkülönbözteti az évszakokat és a napszakokat,
- ismeri környezete növényeit, állatait, részt vesz a növények gondozásában és a természetvédelemben,
- képes két kiterjedést, vagy mennyiséget egymással egyenlővé, ugyanannyivá tenni, vagy valaminél kevesebbet, nagyobb, többet létrehozni,
- helyesen használja a tő- és sorszámneveket,
- tud tízes számkörben bontani, részhalmazokat egyesíteni,
- meg tudja állapítani: több, kevesebb, ugyanannyi,
- helyesen használja a térbeli viszonyokat jelentő névutókat,
- környezetéről elemi ismeretekkel rendelkezik. Tudja lakcímét, testvérei nevét, szülei foglalkozását, saját születési helyét és idejét.
- Tudja óvodája nevét,
- kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek,
- ismeri és betartja környezete közlekedésének legfontosabb szabályait, s a közelben lévő közintézményeket ismeri,
- a tárgyakat legalább 10-ig meg tudja számlálni, össze tud hasonlítani forma, szín, nagyság szerint.

Tanulás

- az egyszerű feladatokat megérti,
- ha a helyzet megkívánja, kivárja, amíg rá kerül a sor,
- érdeklődik környezete tárgyai, jelenségei és az ezzel összefüggések iránt,
- feladatai végrehajtásában kitartó,
- szándékos figyelmének időtartama életkorának megfelelő,
- él benne a tanulás és iskola utáni vágy,
- tevékenységének eredményeit reálisan értékeli,
- képes a már elsajátított ismeretek szándékos fejlesztésére,
- munkatempója, feladattartása életkorának megfelelő,
- szándékos figyelemre képes,
- szívesen vesznek részt tervezett, szervezett, irányított játékokban, tevékenységekben,

- a tanuláshoz szükséges kompetenciák koruknak megfelelően fejlettek.

A részképesség és tanulási zavaros gyermekek időben megfelelő szakemberhez kerülnek, a tehetséges gyermekek is megtalálják a kiemelkedő képességüknek megfelelő tevékenységet.

Érzelmi nevelés, szocializáció

- ragaszkodik csoporttársaihoz és a csoportban dolgozó felnőttekhez,
- igényli a csoportban kialakult szokásrendszer alkalmazását,
- a játékszereken megosztja társaival,
- segíti társait a tevékenységekben,,
- türelmesen meghallgatja társait és a felnőtteket
- a csoportba érkező vendéget udvariasan és szeretettel fogadja,
- udvariassági formák betartásával kommunikál,
- érdeklődik társai iránt, meghallgatja őket,
- konfliktushelyzetekben társaival egyezkedik,
- számon tartja társai hiányzásának okát,
- konfliktushelyzetet mindkét fél számára elfogadhatóan, viszonylag önállóan old meg, szükség szerint felnőtt segítségét kéri,
- érzelmein, indulatain korának megfelelően tud uralkodni. A közösség érdekében szívesen vállal munkát.
- Feladattudata kialakulóban van,
- korának megfelelően kialakult felelősségérzete, képes egyszerű döntések önálló meghozására,
- igényes a saját tevékenységével szemben,
  - érkezéskor, távozáskor köszön,
- megtalálja helyét a közösségben, abban jól érzi magát,
- türelemre, kitartásra képes,
- a szülővel való kapcsolata a kölcsönös bizalom, tisztelet és elfogadás elvén működik.

„Az iskolára, az iskolai életre való felkészítés nem funkciója, hanem eredménye a három-négy éven át tartó óvodai nevelő munkának, amely az egész gyermeki személyiség fejlesztését szolgálja.”

Az óvodáskor végére a gyermekek többsége alkalmassá válik az iskolai élet megkezdésére. Ebben befolyásoló tényező a családi, az óvodai nevelés, valamint a belső érés.

Az iskolára való alkalmasság megállapítása nem korlátozódhat a gyermekek értelmi fejlettségére, képességeinek alakulására, hanem kiterjed az egész személyiség vizsgálatára. Három éves kortól kísérjük figyelemmel a gyermekek fejlődését, s folyamatosan tájékoztatjuk

a szülőket a tapasztalatokról. Az iskolaérettség megállapítása az óvoda kompetenciája, szükség esetén a Nevelési Tanácsadó illetve különböző Szakértői Bizottságok segítségét kérjük.

A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

X. Óvodai ünnepélyek, megemlékezések

Az ünneplés, pedagógiai szempontból kiemelt lehetőséget kínál a nevelésre, a tevékenységek és esztétikai élmények által. Az ünnepek, a hagyományok ápolása szempontjából is fontosak az óvodában, kultúránk megismertetésére adnak lehetőséget.

Az aktív és önálló gyermekek nevelésének egyik sajátos eszköze a jól előkészített, szépen megszervezett ünneplés. Az előkészület lehetőséget ad a gyermekek közötti kooperáció és kommunikáció gyakorlására. Az ünnepi készülődésbe szülőket is bevonjuk, ez is lehetőség számukra, hogy megismerjék óvodánk életét.

Csoportos ünnepek:

- **Születésnapok** megünneplése dallal, verssel közösen – egész évben folyamatosan.
- **Október 23:** megemlékezés, zászlók kitűzése.
- **Mikulás:** Csoportonként ajándékozza meg a gyermekeket.
- **Advent, Karácsony:** külső jegyekkel, hangulati előkészítéssel, ajándékkészítéssel.
- **Farsang:** dekorálás.
- **Március 15.-ei** megemlékezés: zászló- és kokárdakészítés.
- **Húsvét:** hangulati előkészítés, dekorálás, ajándékkészítés, locsolkodás.
- **Anyák napja:** köszöntővers tanítása, ajándékkészítés.
- **Évzáró - ballagás:** Az iskolába indulók búcsúztatása szülők részvételével.

Óvodai szintű rendezvények:

- Márton nap
- Költészet napja
- Adventi és Húsvéti Kézműves délutánok
- Gyermeknap
- Játéknap
- Szülői Fórum

- Őszi jeles napok (kiemelt témák változnak évente)

XI. Az óvodánk kapcsolatrendszere

Óvodánk helyi Pedagógiai Programja a gyermekek személyiségfejlesztését nem egyedül az óvónőkre alapozza. Feltételezzük a szoros és személyes együttműködést a szülőkkel, gondozókkal, a család egészével, a szülői közösséggel, a lakókörnyezettel, az önkormányzattal, az óvoda egészségügyi ellátását segítő szakemberekkel, a bölcsődével (családi napközivel), az iskolával és az óvoda valamennyi munkatársával. Az eredményes együttműködés feltételeinek megteremtése érdekében a következő célkitűzéseink vannak:

ÓVODA-CSALÁD KAPCSOLAT

Óvodai nevelésünk a családi nevelés kiegészítője. Gyakorlati munka tapasztalata azt igazolja, hogy az óvodában kialakított normák, szokások csak akkor lesznek maradandóak, ha azok a családi kötelékben megerősítést nyernek.

Kapcsolatunkban az óvodának kell felvállalnia a kezdeményező szerepet. Fontos, hogy minél jobban megismerjük a családok szokásait, nevelési nézeteit, életvitelét.

Alapelveink:

- Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül.
- A hozzánk forduló szülőket mindig segítő szándékkal, tanáccsal látjuk el, és ha szükséges, a megfelelő szakemberhez, illetve szervezethez irányítjuk.
- Kölcsönös bizalom, tisztelet, partneri kapcsolat.
- A gyermek érdeke mindenekfelett áll.
- Objektív tájékoztatás.
- Diszkréció.
- A vallási és etnikai hovatartozást tiszteletben tartása.
- A szülőnek nemcsak joga, hanem kötelessége is az óvodával való együttműködés.

Lehetőséget biztosítunk az óvodával való ismerkedésre a családi játéknappal keretében.

Együttműködés és tájékoztatás formái az óvodánkban

Szülői közösség: Csoportban működő, annak életét segítő 2 szülőből álló közösség. Általában szervezési feladatokban segít, közvetít az óvónők és a szülők között.

Üzenetek: A nevelők kérése, üzenetek a szülők felé. Személyre szóló információt közvetít.

Faliújság: A szülők tájékoztatása az óvodában folyó nevelésről, fontosabb információkat közvetít. Fontos események, gazdasági információk, napi teendők, programok ismertetésére szolgál.

Családlátogatások: Szükség szerint a gyermek környezetének és a családtagok megismerésének jó lehetősége.

Szülői értekezletek: Csoportonként programok, feladatok, problémák megbeszélésének színhelye, valamint elősegíti a családok együttműködését.

Szülői Fórum: Beszélgetés az életkori sajátosságokról, nevelési helyzetekről, általános problémákról. Szituációk elemzése, módszerek ajánlása szakemberek bevonásával.

Napi találkozások: Csak a legszükségesebb információk átadására-átvételére ajánljuk. Nem alkalmas elmélyült beszélgetésekre.

Fogadóórák: Tapasztalataink szerint a legalkalmasabb forma a személyes beszélgetésekre, információszerzésre, nézetek egyeztetésére. Időpontot szükség szerint az illetékes óvodapedagógussal kell egyeztetni.

Nyílt napok (játéknapok): Bár a szülők jelenléte befolyásoló, de alkalmat adunk az óvodai életbe való betekintésre, a közösségben való viselkedés megfigyelésére.

ÓVODA-ISKOLA KAPCSOLAT

E kapcsolat a gyermekek óvodából, iskolába való átmenetét segíti. Az Óvoda Éves Munkatervében rögzítjük az iskola és az óvoda együttműködését célzó tevékenységeket, a kapcsolattartás módját.

Az együttműködés formái:

- Tapasztalatcsere.
- Iskolalátogatás tanköteles korú gyermekekkel.
- Tanítónők meghívása az óvodai csoportokba,- lehetőség nyújtása a tanköteles korú gyermekek megismerésére- Szülői Fórumokra.
- A gyermekek beilleszkedésének segítése, nyomon követése (évnnyitó, nyílt napok).

Ezen kívül tájékoztatást adunk a nagycsoport végén a leendő első osztályos nevelőknek a gyermekek egyéni fejlődési üteméről, az egyéni bánásmód tapasztalatairól, esetleg a várható alkalmazkodási nehézségekről.

KAPCSOLAT AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLATTAL

Arra törekszünk, hogy kapcsolatunk folyamatos és rendszeres legyen. A védőnő végzi a gyermekek egészségügyi szűrését, és szükség esetén szakorvoshoz irányítja a gyermeket. Az esetleg előforduló fertőző megbetegedések idején javaslatokat ad a fertőzés elkerülésére. Segítséget adnak a szülők egészségügyi ismereteinek bővítéséhez. A fogászati szűrés is megkezdődik az óvodánkban.

KAPCSOLAT A SZAKMAI SZOLGÁLATOKKAL

A szakmai szolgáltató intézményekkel való kapcsolattartásunk kettős célú:

- Továbbképzések, szakképzések igénybevétele.
- Szaktanácsadók, szakértők segítségével nevelőmunkánkba a külső kontroll beépítése.

Kapcsolatban állunk a **Pedagógiai Szakszolgálattal**, melynek formái:

- szükség szerint fejlesztő, felzárkóztató foglalkozások tartása a Pedagógiai Szakszolgálatban,
- pszichológiai, logopédiai vizsgálatok,
- pedagógusoknak tanácsadás.

Kapcsolatot tartunk a különböző képességeket vizsgáló Szakértői Bizottságokkal.

AZ ÓVODA ÉS A KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK KAPCSOLATA

A közművelődési intézményekkel történő kapcsolattartás során a gyermekek olyan spontán ismeretekhez jutnak, amelyek a társadalmi életbe való bepillantás lehetőségeit is felkínálják. A könyvtárak, múzeumok, koncertterem, művelődési házak a művészet nyelvén szólítják meg a gyermeket.

- Könyvtárlátogatásainkkal hozzájárulunk a gyermekek olvasóvá neveléséhez.
- A Múzeum is számos lehetőséget kínál a régmúlt megismeréséhez.
- Az Szent István Kultúrházban-ban részt veszünk a gyermekek számára szervezett programokon, ünnepélyeken.
- Az óvodánkat rendszeresen látogató művészekkel szoros kapcsolatot tartunk (bábcsoportok; zenészek).

Feladatunknak tartjuk még a szülőkkel is megismertetni az intézmények adta lehetőségeket, hiszen ez hatással lehet a családok szabadidejének kulturált eltöltésére.

Az óvónő felelőssége, hogy esztétikai, pedagógiai, erkölcsi szempontból megfelelő rendezvényre jussanak el a gyermekek óvodai kereteken belül.

KAPCSOLAT A FENNTARTÓVAL

Kapcsolatot tartunk az önkormányzattal, mely meghatározza a munkánk feltételeit. A törvények, rendeletek egyértelműen megfogalmazzák, hogy a fenntartó milyen ellenőrzési, beszámoltatási kötelezettségeket ró az intézményre. Ezeknek, a kötelezettségeknek óvodánk igyekszik úgy eleget tenni, hogy teljes kép alakuljon ki az óvodai nevelésről, és a feladatrendszeréről. A fenntartó és az intézmény a jogszabályok által meghatározott kapcsolattartási formákon túl napi szinten együttműködik.

KAPCSOLAT A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATTAL

A **Gyermekjóléti Szolgálat** a gyermekvédelmi alapellátás legfontosabb intézménye. A gyermekvédelmi törvény előírása szerint a gyermekvédelmi szolgálatok feladata a gyermeki veszélyeztetettséget észlelő és jelzőrendszer működtetése, a magánszemélyek részvételének elősegítése a megelőző rendszerben.

A veszélyeztetettséget észlelő és jelzőrendszer tagjai között elsődleges helyen áll az óvoda. A törvény szerint kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a Gyermekjóléti Szolgálatnál, hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más súlyos veszélyeztető ok fennállása, valamint veszélyeztető magatartása esetén.

Gyermekvédelmi feladatainkat az éves **Gyermekvédelmi Munkaterv** alapján végezzük.

A hátrányok leküzdése érdekében az alább felsorolt érdekképviseleti szervekkel vesszük fel a kapcsolatot, és az ő közbenjárásukkal, illetve segítségükkel a fennálló problémát lehetőségeinkhez mérten orvosoljuk:

Formái:

- Folyamatos jelzőrendszer működtetése.
- Éves Munkaterv egyeztetése.
- Az óvoda gyermekvédelmi felelősével való rendszeres konzultációk.
- Szükség szerint kapcsolatfelvétel az illetékes szervvel: Gyermekjóléti Szolgálat, Szakértői Bizottságok, Nevelési Tanácsadó, Védőnői szolgálat, Iskolai gyermekvédelmi felelős, Önkormányzat: gyermek- és ifjúságvédelmi szakreferens.

XII. Az intézmény Gyermekvédelmi Tevékenysége

„A gyermeket,- mint fejlődő személyiséget-szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg óvodánkban. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben óvodánk kiegészítő illetve hátránycsökkentő szerepet tölt be.

Az óvodai nevelés a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatásának elősegítésére irányul, természetesen az emberi és gyermeki jogok tiszteletben tartásával, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesüljön színvonalas nevelésben. Óvodánkban előítélet kibontakozásának nincs helye.

A gyermekvédelem célja, hogy segítséget nyújtson a gyermekek törvénybe foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői kötelességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjon a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó gondoskodás pótlásáról. Az óvodavezető felelősséget vállal a gyermekvédelmi munka megfelelő működéséért, ehhez biztosítja a feltételeket.

Elveink:

- A hit- és vallásoktatás szabad gyakorlásának biztosítása.
- A szociális hátrányok leküzdésének enyhítése.
- Az óvodai nevelés, a logopédiai-és gyógypedagógiai fejlesztés ingyenes biztosítása.
- Biztonságos, életkornak megfelelő környezet kialakítása.
- A rászorulókat támogatása.

Konkrét gyermekvédelmi feladataink:

- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, a veszélyeztetett, a nehezen nevelhető gyermekek megsegítése.
- Törekvés a másság elfogadására, vallási, világnézeti vagy meggyőződés tiszteletben tartása.
- Biztosítjuk, hogy a gyermekeket semmilyen hátrányos megkülönböztetés ne érje.
- A különböző okok miatt veszélyhelyzetbe került gyermekek felmérése, nyilvántartásba vétele, a veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése, szükség esetén tanácsadás.
- Egyeztetés a Gyermekjóléti Szolgálattal.
- Az okok feltárása, és megfelelő segítségnyújtás.
- A gyermekek érdekeinek képviselése.
- A rászoruló családokkal kapcsolattartás, esetenkénti családlátogatás, fogadóóra.

- Gyermekes esélyegyenlőségét biztosítani.
  - Kapcsolattartás külső szakmai intézményekkel, szervezetekkel, szakemberekkel, ügyintézés segítése szülőknek.
  - Szülői Fórumok.
  - Amennyiben gyermekelhelyezési perben véleményünket kéri, állást foglalunk a gyermekek érdekében.
  - Titoktartás a gyermekekkel kapcsolatos információkat illetően.
- Óvodánkban **gyermekvédelmi felelős** működik, akit az igazgató bízik meg.

Feladatai:

- A gyermekvédelmi munkaterv összeállítása.
- A szülők írásbeli tájékoztatása munkájáról, elérhetőségéről.
- A gyermekvédelemmel kapcsolatos információkról, cselekvési-intézkedési tervekről az óvodavezetőt rendszeresen tájékoztatja a gyermekvédelmi felelős.
- Rendszeres munkakapcsolatot alakít ki a „nyilvántartott” gyermekek óvodapedagógusaival, valamint ha anyagi veszélyeztetettséget vélünk, akkor mindenképpen egyeztet a csoportban dolgozó óvónőkkel, illetve a szülők ilyen irányú jelzéseit is figyelembe veszi.
- Tájékoztatást ad a szülők részére a gyermekvédelmi feladatot ellátó intézményekről.
- Rendszeresen figyeli a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályokat, arról tájékoztatja a szülőket, kollégákat.
- Összehangolja az óvodai gyermekvédelmi munkát.
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket, az intézkedéseket.
- Szükség esetén részt vesz családlátogatáson, fogadóórán.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek kiszűrése, a kialakított nyomtatványok vezetése.
- Szükséges óvó-védő intézkedés megtétele.
- A család megismerése, családlátogatások végzése, a megfigyelések rögzítése.
- Problémák, hátrányok felismerése, szakember segítségének kérése.
- Felzárkóztatás megszervezése.
- Tehetséggondozás megvalósítása.
- Hiányzási naplók vezetése, rendszeres hiányzás jelentése.
- Rendszeres konzultáció a gyermekvédelmi felelőssel.
- Kapcsolattartás a gyermekvédelmi szervekkel.
- Prevenció egyéni ismeret alapján.

- A gyermekbalesetek megelőzése, elhárítása, szükség esetén intézkedés megtétele.

A szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyermekek felzárkóztatásával kapcsolatos feladatok:

- A szociális hátrányok feltérképezésében, a peremhelyzet okainak feltárásában a csoportban dolgozó óvónők és a szülők jelzésére alapozunk.
- Konzultáció az óvoda gyermekvédelmi felelősével, szükség esetén külső szakemberrel.
- Családlátogatás.
- A csoportbeli tevékenységek megfigyelése, a fejlesztés irányának kijelölése.
- Egyéni beszélgetések, szoros érzelmi kapcsolat kialakítása.
- A csoportbeli beilleszkedés segítése.
- Az együttéléshez szükséges erkölcsi normák megismertetése, fokozott gyakoroltatása változatos módszerekkel.
- Kommunikációs készség felmérése, egyéni fejlesztés.

A **sajátos nevelési igényű** gyermekek integrációját az Alapító Okiratban meghatározott kategóriába tartozó gyermekek részére tudjuk biztosítani.

A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

XIII. INKLUZÍV PEDAGÓGIA – INTEGRÁCIÓ A SAJÁTOSÁGOK MEGŐRZÉSÉVEL, A KÜLÖNBSÉGEKHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁSSAL – A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az európai uniós állásfoglalások fokozottan hangsúlyozzák a társadalmi méretű integrációt, azt az elvet, hogy hátrányos helyzete, speciális problémái miatt csoport vagy egyén ne legyen a társadalomban hátrányosan megkülönböztetve, vagy bármilyen módon kirekesztve. Így napjainkban a pedagógiai munka egyik legnagyobb kihívása az integráció sikeres megvalósítása lett. Az esélyegyenlőség biztosítását és a társadalmi befogadást a sajátos nevelési igényű gyermek intézményes nevelésének kezdeti, korai szakaszában kell elkezdeni.

Az integrált nevelést szabályozó törvények:

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény (1998. évi XXVI. Törvény)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény 47.§

- A 32/2012. (X. 08.) EMMI rendelet 1. Sz. melléklete a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelési irányelve
- Intézményi Alapító Okirat

Ezekből a törvényekből egyértelműen kiderül, hogy a fogyatékos személynek alapvető és alkotmányban biztosított joga van az oktatáshoz és a neveléshez. A Köznevelési Törvény kimondja, hogy az óvodai nevelésben a többi gyermekkel együtt vesz részt a fogyatékos személy, amennyiben ez fejlődése, képességei kibontakoztatása szempontjából előnyös.

Az integráció az a folyamat, amely a fogyatékos – nem fogyatékos gyermekek közötti interakció maximális megvalósítását célozza. Vagyis **a hangsúly nem a puszta együttlét, hanem az együttes tevékenykedésen, a közös játékon, a közös tanuláson, a kölcsönös kommunikáción van.** A fogadó és a beilleszkedő fél számára ez egyaránt alkalmazkodást tesz szükségessé.

A fogyatékos gyermekek sajátos nevelési igényeit **Szakértői Bizottság** állapítják meg. Az országos szakértői bizottságok a látásvizsgáló, a hallásvizsgáló, a beszéd-, valamint a tanulási képességet vizsgáló bizottságok.

A szakértői bizottságok végzik a vizsgálatot, mely alapján szakértői véleményben javaslatot tesznek a gyermek különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és az ellátáshoz kapcsolódó szakember szükségletre. A vizsgálat csak a szülők egyetértésével történhet. A szakértői bizottság kijelöli a gyermek állapotának szakmai szempontból leginkább megfelelő intézményt.

A 15/2013. 22. § (2) EMMI rendelet előírja a gyermekek kötelező felülvizsgálatát. A kötelező felülvizsgálat időpontjának meghatározásakor figyelembe veszi a gyermek életkorát, a sajátos nevelési igényének típusát, a nevelés – oktatás formáját, tehát az intézményes ellátás időtartama alatt a gyermek fejlődését nyomon követi. Ha az előírt felülvizsgálat elmarad, hatályát veszti a gyermek jogosultsága mindazon ellátási formákra, kedvezményekre, amelyek őt a szakvélemény alapján megilletik, s ezzel együtt az intézmény fenntartója is elveszíti jogosultságát a támogatásra.

A Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXC Törvény 4§ 23. nagy figyelmet fordít a **sajátos nevelési igényű gyermekek** eredményes fejlesztésének biztosítására.

Sajátos nevelési igényű gyermek az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján:

„mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd.”

Óvodánkban az Alapító Okiratban meghatározott típusú sajátos nevelési igényű gyermekeket fogadunk, ha a Szakértői Bizottság integrált nevelési igényre tesz javaslatot, és óvodánkat jelöli ki a gyermek számára.

Az alapprogramban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek, így az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

A gyermekek között fennálló különbségeket pedagógiai programunk kialakításakor mindvégig figyelembe vettük, és számos helyen beépítettük. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerint környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéshez szükséges.

Az óvodai nevelés és fejlesztés elvei a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozóan:

- Óvodánk pedagógusainak, a szülők, és gyermekek közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű gyermekek fogadására.
- A fejlesztést csak komplex kivizsgálás után szabad megkezdeni.
- Amennyiben részesült korai fejlesztésben, arra kell építeni.
- A fejlesztés folyamatosságát biztosítani kell.
- A pedagógus türelmes, nyugodt, érzelmi támaszt biztosító habitusa elengedhetetlen (kivárási képessége).
- A szociális készségek fejlesztése.
- A kognitív funkciók fejlesztése az adekvát játékhasználat elősegítése.
- Tudatos önállóságra nevelés, önkiszolgálás.
- Differenciált fejlesztés (megfelelő idő, ingerek, fokozatosság biztosítása).
- Az eltérő terhelhetőség figyelembevétele.

- SNI gyermeket nevelő szülők fogadóórán történő tanácsadása, és megsegítése.
- Folyamatos kapcsolattartás a speciálisan képzett szakemberekkel.

Az óvodapedagógus feladatai:

Az integrált gyermekekkel kapcsolatos összes tevékenység koordinálásáért a csoport óvodapedagógusa felelős.

Az óvodapedagógus és a gyógypedagógus vagy terapeuta közösen, személyre szabottan határozza meg a feladatokat, melyet az óvodapedagógus a mindennapi gyakorlata során alkalmaz.

Az óvodapedagógus feladata a kapcsolattartás a Szakértői Bizottságokkal, Tanulási Képességet Vizsgáló Bizottsággal, kontrollvizsgálatok időpontjának jelzése, a különféle szakemberekkel (pszichológus, gyermek- neurológus), gyermekvédelmi megbízott, Gyermekjóléti Szolgálat munkatársaival való együttműködés.

Rendszeres megbeszélést folytat a gyógypedagógussal- szülővel-, dajkával- az egységes követelmények támasztása érdekében.

A csoport mindkét óvodapedagógusa rendszeres tájékoztatást nyújt az intézmény vezetőjének a gyermek fejlődéséről, problémákról, az elért eredményekről.

Ő felel az integrált gyermekekkel kapcsolatos dokumentációért, a szükséges információk elosztásáért, miközben figyelemmel van a személyi adatok védelmére és titoktartási kötelezettségére.

Az óvodapedagógus – a speciális szakember iránymutatása mellett – az alábbi kompetenciákat fejlesztheti:

a) Kognitív

- Gondolkodási képesség (konvertálás, rendszerező képesség, logikai képesség, és kombinatív képesség.
- Tudásszerző képesség (ismeretszerző, alkotó képességének fejlesztése).
- Kognitív kommunikációs képesség (vizuális, nyelvi).
- Tanulási képesség.

b) Személyes kompetencia

- Önkiszolgáló, önellátási képesség fejlesztése – öltözködés, vetkőzés, étkezés,

- testi képességek fejlesztése, mozgásfejlesztés,
- befogadóképesség fejlesztése- zene, vizualitás, irodalom,
- önkifejezés képességének fejlesztése – zene, vizualitás, előadói – és szövegalkotó képesség,
- önvédelmi képesség fejlesztése – szabadság, - egészség, és identitásvédelem,
- speciális képességek (tehetség) fejlesztése- egyéniséggé nevelés,
- önszabályozás és önfejlesztés képességének fejlesztése.

c) Szociális

- Szociális szokások és minták - személyes példamutatás,
- szociális készségek – legfontosabb kiválasztása, szükségszerű működtetése,
- szociális ismeretek – direkt emberi viselkedések, szociális normák gyakorlása utcán, járművön,
- szociális kommunikáció,
- szociális érdekérvényesítés - szükséglet jelzése, segítőkész énkép erősítése, segítő viselkedésformákat támogató normák tanítása, segítségnyújtás normáinak aktiválása.

A tudatos és hatékony pedagógiai hatások szakmai feltétele az **egyéni fejlesztési terv** kidolgozása, mely mindig egy adott gyermek részére készül.

Kiindulópontja az adott gyermek állapota (mozgása, beszéde, figyelme, emlékezete, stb.).

A fejlesztés fő célja az egészséges, harmonikus személyiség, a beilleszkedéshez szükséges testi, szociális és értelmi érettség kialakítása, valamint az iskolai tanulási zavarok megelőzése. Az iskolaérettség feltételeit a testi fejlettség mellett öt területen határozzák meg a mozgásfejlettség szintjében, a kognitív képességek minőségében, a gondolkodás, a szocializáció, a beszéd-készség területén. A fejlesztési tervnek mindezeket a területeket fel kell ölelnie.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek enyhe fogyatékoságának (érzékszervi, értelmi, beszéd, pszichés fejlődés zavara) típusához igazodó szakemberek együttműködése szükséges.

Az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez:

- Fontos, hogy fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,

- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak mindennapi nevelőmunkánk tartalmi elemeivé.

A sajátos nevelési igény a szokásostól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

Differenciálás: a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése.

A differenciálás az a folyamat, amelynek során a pedagógus – függetlenül attól, hogy van-e a csoportjában fogyatékos gyermek vagy nincs – a fejlesztési folyamatot az egyes gyermekek egyéni szükségleteihez igazítja. Az egyénekhez igazodás, a fogyatékosok jelenlététől függetlenül a csoport valamennyi tagjának kedvező. Törekedni kell a gyermekekhez legjobban illeszkedő eljárások megvalósítására.

A szülők szerepe alapvető és lényeges, sőt nélkülözhetetlen eleme az integrációs folyamatnak.

Az együttnevelés mindennapi megvalósulásának és a gyermek eredményes fejlesztésének legfőbb feltétele a pedagógus és a fejlesztőpedagógus együttműködése.

A közösségbe történő beilleszkedés szempontjából fontos a csoporttársak el- és befogadóképessége.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének feladatai az óvodai nevelés során

Cél: Fejlesztés által, a sérülés súlyosságától függően a hátrányos következmények csökkentése vagy ellensúlyozása, lehetőséghez képest a pszichológiai és fiziológiai tényezők összhangjának megteremtése.

Beszéd fogyatékos gyermek

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akinél veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. Az akadályozott beszédfejlődésű gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyslalia, súlyos orrhangzóság stb.) illetve a beszédhibához csatlakozó magatartási zavara miatt eltérően fejlődik. Mindez az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében, a beszédszervek gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, a szegényes szókincsben, az utánzóképeség gyengeségében nyilvánul

meg. Ennek következtében átmeneti, illetve tartós zavarok léphetnek fel a nyelvi, kommunikációs képességekben, szociális kapcsolatok kialakításában.

A beszéd fogyatékos gyermek óvodai nevelését megelőzheti a korai fejlesztés.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképesség-zavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztettség), és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A látássérült gyermek

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeretet, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Nevelőmunkánk során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

A gyengén látó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengén látó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben,
- a nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság,
- térbeli tájékozódás a látás felhasználásával,
- a finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése,
- a látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.

Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése

- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerorzhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

A hallássérült gyermek

Az enyhe hallássérült gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése.

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek kortárscsoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Egyéb pszichés zavarral küzdőgyermek

A megismerésben fellelhető elmaradás, a beilleszkedési és magatartási zavarok háttérben részképesség zavarok, kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, pszichikus funkciók fejletlensége vagy a felsoroltak akár halmozott előfordulása áll fenn.

Nem határozhatunk meg egységes jellemző jegyeket, mert azok, az egyes állapotok, a tünetek/tünet együttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség -, illetve általános megismerési és elsajátítási zavarig terjedhetnek. A részképesség zavarok körébe a gyermek óvodai beilleszkedése, a különböző tevékenységek, ismeretek elsajátításának nehézségei, a képességek deficitje, valamint az általuk kiváltott, következményes magatartási és/vagy megismerési zavarok komplex tünet együttese tartozik. Jellemző, hogy az adott részképességben az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos elmaradás mutatkozik, valamint teljesítményszórás mutatható ki az intelligencia faktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek típusai:

Tanulási problémákkal küzdő gyermekek

- Tanulási nehézséggel küzdők (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok).
- Tanulási zavarral küzdők (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba).

Magatartászavarok miatt problémás gyermekek

- Visszahúzó (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzó, stb.). Eredményhez vezethet a csoportos és a párban folyó munka, a testre szabott differenciált egyéni munka, motiválás, stb.
- Ellenséges (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív, stb.). Inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélte egyéni vállalások, követelmények következetes számonkérése az eredmények, pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadást.

Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek

- Intellektuális tehetség (a különböző tudományterületeken kimagasló: matematikai, fizikai, nyelvi, stb.),
- művészi tehetség (képzőművészeti, zenei),
- pszichomotoros tehetség (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület,)
- szociális tehetség (vezető, szervező, irányító).

Tehetségnevelés, tehetségfejlesztés – a tehetségígéretes gyermekek felismerése

- A tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik.
- A pedagógusoknak és a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetségígéretes gyermeket sejtet:
- A kivételes tehetségek jellemzői: megszállottság, fokozott kritikai érzék, állandó önelégedettség.

- A valamilyen területen kiemelkedő gyermekek teljesítményei nem mindig jók, munkavégzésük, fejlődésük nem egyenletes, és gyakran nem vesznek részt a „munkában”.

A tehetségfejlesztés módjai közül óvodánkban elsősorban a gazdagítás-dúsítás módszerét alkalmazzuk. A tehetségígéretes gyerekek társaikkal együtt vesznek részt a különböző tevékenységekben, azonban a nap bizonyos idejében az óvodapedagógusok által differenciált „gondozásban” részesülnek. Minden esetben felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy tehetségígéretes gyermekeiket milyen óvodán kívüli tehetséggondozó intézményekbe célszerű az óvodai nevelési időn túl is fejleszteni.

Különleges bánásmódot igénylők csoportok:

- A nemzeti kisebbségekhez tartozók.
- A bevándorlók.

Eltérések

- Az anyanyelv és a többségi nyelv birtoklása.
- Kulturális sajátosságok; eltérés a többségi kultúrától.
- Csoportkohézió; a többséghez való viszony.

Multikulturalizmus és interkulturalizmus

- Multikulturalizmus: A kisebbségi társadalmi csoportok nyelvének és kultúrájának megjelenítése a pedagógiai hatásrendszerben.
- Interkulturalizmus: Egy óvodában a többséghez és a kisebbséghez tartozó gyerekek együttnevelése.

Az utazó gyógypedagógus feladatai:

- Segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését.
- Javaslatot tesz a fogyatékoság típusához, a gyermek egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a gyermek elhelyezése a csoportban, hely és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása, stb.).
- Segítséget nyújt a fejlesztéshez szükséges speciális eszközök, szakirodalom kiválasztásában.
- Javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására.
- Figyelemmel kíséri a gyermekek haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükségletekhez igazodó módszerváltásokra.
- Rendszeres időközönként hospitál az adott gyermekcsoportban.
- Együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekekkel foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait.
- Kapcsolatot tart a szülőkkel, nyomon követi az ő segítőmunkájukat is.

- Felel az integrált gyermekekkel kapcsolatos dokumentációért, a szükséges információk elosztásáért, miközben figyelemmel van a személyi adatok védelmére és a titoktartás kötelezettségére.
- Terápiás fejlesztő tevékenységet végez a gyermekkel közvetlen foglalkozásokon, egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs fejlesztést szolgáló nevelési keretben, ennek során támaszkodik a gyermek meglévő képességeire, az ép funkciókra.
- Tevékenységét egyéni fejlődési lapon (TÜ. 357. r.sz.) dokumentálja. (2/2005.(III.1.) OM.r.)

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása nevelési alapelveinkben és értékeinkben rejlik, miszerint minden gyermeknek veleszületett joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.

Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell

- a teljesítmények értékelése során,
- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során,
- gyermeki jogok gyakorlása során,
- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások),
- az óvoda feladata az is, hogy a tehetségígéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson,
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során,
- a gyermek csoportban való elhelyezése során.
- Szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön,
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- Felelősségünk különösen nagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és fejlesztésében. A hátrányos helyzet esetenként a gyermek veszélyeztetettségét is magában hordja.
- Feladatunk az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való – együttműködésre készítő – kapcsolattartás.

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai:

Környezeti okok

- Sokgyermekes család: 3 vagy több gyermek.
- Szűkös lakásviszonyok: a család magas létszáma, több generáció együttélése.
- Szülők iskolázatlansága.
- Nevelési hiányosságok: kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér.
- Negatív hatású baráti kör.

Anyagi okok

- Munkanélküliség.
- Létfenntartás alatt 1 főre jutó jövedelem.
- A szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen.
- A kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik.

Egészségügyi okok

- Születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékoság,
  - mozgáskorlátozottság,
  - érzékszervi károsodás (látás, hallás...),
  - szervi rendellenesség.
- Tartós betegség.
- Idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyerek).
- Higiénés hiányosságok.

A gyermek személyiségében rejlő okok

- Értelmileg, érzelmileg visszamaradt.

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- Anyagi támogatás lehetőségeinek ismertetése.
- Az önművelés igényének kialakítása.
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása.
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés.

Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére

- Differenciált fejlesztés.

- Egészségnevelés.
- Igény szerint ügyelet biztosítása: szülői értekezletek és fórumok időtartama alatt.
- Kulturális rendezvények csoportos látogatása.

Szülőknek felajánlott segítség

- Szülői fórum – neveléssel, életvitellel kapcsolatos tanácsadás.
- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, kézműves délutánok, kertgondozás, stb.

Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos feladatok koordinálásáért a gyermekvédelmi megbízott a felelős, feladatait a gyermekvédelmi fejezet tartalmazza.

Munkánkat az integráció területén akkor tekintjük sikeresnek, ha a hozzánk járó sajátos nevelési igényű gyermekek a mi óvodánkat elhagyva az általános iskolában, majdán a középiskolában megállják a helyüket.

Sajátos nevelési igényű gyermekek számára érvényben lévő alapvető támogatások, lehetőségek:

Sajátos nevelési igényű gyermekek számára a Gyermekvédelmi Törvény különleges juttatásokat biztosít, pl. ingyenes az étellemezésük (Gyermekvédelmi Törvény 148.§., a családokat több szociális kedvezmény és juttatás illeti meg: Gyermekvédelmi Törvény 15.§, (emelt családi pótlék, meghosszabbított GYES, stb.).

XIV. Óvodánk belső ellenőrzési terve-értékelési rendszere

Az intézményben folyó pedagógiai munkáért a vezető felel. Részterületek elemzésében, értékelésében a nevelőtestület felkért tagjai részt vehetnek.

A pedagógiai gyakorlat ellenőrzése két szinten történik:

1. A gyermek fejlettségének értékelése.
2. Az óvónői gyakorlati munka szintjén.

1. A gyermek célzott megfigyelésének szinterei:

- Játékba ágyazva,
- munkához való viszony megfigyelése,
- tevékenységek során,
- társas kapcsolatainak megfigyelése, elemzése kapcsán.

Alapértékként vesszük figyelembe a gyermekek saját ütemük szerinti fejlődését, önmagukhoz viszonyított fejlesztését, mérését, ezzel összefüggően az iskolásítás elkerülését. Ehhez elengedhetetlen a fejlődési szokások nyomon követése, mérése, elemzése, értékelése és a további fejlesztési menet meghatározása. Szem előtt tartjuk, hogy a mérések többnyire a pillanatnyi állapotot és fejlettséget rögzítik, ezért a következtetések levonásakor a lehető legtöbb meghatározó okot és szempontot igyekszünk figyelembe venni.

A gyermekek fejlődésének nyomon követése a csoportvezető óvónők feladata félévenként, melyben rögzíteni kell a gyermekek értelmi-, beszéd-, hallás-, látás-, mozgásfejlődésének eredményét, valamint a fejlődését szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat. A gyermek egyéni lapjai naplórészben dokumentálunk és a szülőt erről tájékoztatjuk.

Speciális fejlesztés

A cél azon képességek, jártasságok, kompetenciák fejlesztése, amelyek alkalmassá teszik a gyermekeket az iskolakezdésre.

A Tevékenységközpontú Óvodai Program a gyermekek egyéni képességeinek, adottságainak figyelembevételével fejleszti az óvodásokat, de minden csoportban van sajátos nevelési igényű és tehetséges kisgyermek is, akiknek különleges, speciális bánásmódra, fejlesztő pedagógiára van szükségük.

A differenciált bánásmód alapvető feltétele a gyermekek sokoldalú megismerése. Amennyiben problémát észlelünk, a speciális fejlesztést a lehető legkorábban meg kell kezdenünk. Így van esélyünk arra, hogy a korrekciót időben megkezdve, a sajátos nevelési igényű gyermeket felzárkóztassuk, későbbi tanulási zavarait, beilleszkedési nehézségeit megelőzzük, illetve enyhítsük.

A konkrét fejlesztés megszervezésénél igénybe vesszük speciális képzéseken részt vett kollégáink segítségét. Amennyiben a gyermeknek beszédfejlődési elmaradása vagy zavara van, igyekszünk a logopédiai ellátását biztosítani. A fejlesztésekről a szakemberek feljegyzést készítenek. Munkánkat még segíti a gyógypedagógus is.

Feladatok:

- A probléma megfogalmazása, annak megállapítása, hogy a sajátos nevelési igény mely területen jelentkezik (biológiai tények, rendellenességek vagy sérülés, nem megfelelő családi nevelés, stb.).

- Kapcsolatfelvétel szükség szerint a szülőkkel, gyermekorvossal, pszichológussal.
- A fejlesztési forma megállapítása, megbeszélése a csoportban együtt dolgozók között (prevencióra vagy korrekcióra van szükség), a speciális bánásmód konkrét megtervezése.
- A fejlesztőhatás folyamatos megfigyelése, mérése, esetleges korrekciója.

A gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követjük, ezért ha eltérést tapasztalunk, akkor kikérjük a megfelelő illetőségű Szakértői Bizottság véleményét illetve a Pedagógiai Szakszolgálat vizsgálatát kezdeményezzük. Az integrált neveléshez szükséges további személyi feltételeket az utazó szakember hálózaton keresztül, vagy megbízási szerződéssel tudjuk biztosítani. Az általános fejlesztést gyógypedagógus végzi. Intézményünkben logopédus is foglalkozik a gyermekek fejlesztésével.

2. Szakmai-pedagógiai munka ellenőrzése

Az óvoda belső ellenőrzési rendszere átfogja az óvodai nevelőmunka egészét. Célja az intézményben folyó pedagógiai munka segítése, fejlesztése. A folyamatos belső ellenőrzés megszervezéséért, hatékony működéséért az óvoda vezetője a felelős. Az ellenőrzések ütemezését, konkrét időpontját, az értékelési szempontsót a mindenkori éves óvodai munkaterv részét képező belső ellenőrzési terv határozza meg, melyet az óvoda vezetője készít el.

Az éves munkaterv minden évnyitói nevelőtestületi értekezleten a nevelőtestület jóváhagyásával készül. Az adott évre tervezett ellenőrzésekről már ekkor tudomást szereznek a nevelők. Az ellenőrzési terv tartalmazza az ellenőrzés területeit, módszereit és ütemezését.

Az ellenőrzési tervben nem szereplő, rendkívüli ellenőrzésről az óvodavezető dönt. Nevelési évenként egy alkalommal minden óvodapedagógus ellenőrzésére sor kerül. Az ellenőrzés tapasztalatairól a vezető feljegyzést készít, amelyet ismertet az óvodapedagógussal.

A nevelési év záró értekezletén az óvodavezető értékeli a pedagógiai munka belső ellenőrzésének eredményeit. Ismerteti a nevelőtestülettel az ellenőrzés általános tapasztalatait, megfogalmazza az esetleges hiányosságok megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket.

Az intézményi pedagógiai folyamatok a személyiség és közösségfejlesztést, az elvárt nevelési, tanulási eredmények elérését, a szülők, gyermekek és munkatársak elégedettségét és a fenntartói elvárások teljesülését szolgálják.

Az ellenőrzés, értékelés területei:

- Szakmai pedagógiai munka.
- Munkáltatói jogkörből adódó ellenőrzések.

A következő dokumentumok segítik az ellenőrzést, értékelést:

- Az óvoda munkaterve, amely egy nevelési évre szól.
- Önértékelési Éves Munkaterv.
- A csoportok éves nevelési, fejlesztési terve.
- Értékelések.
- Egyéni fejlesztés dokumentumai.
- Nagycsoportban egységes módszerrel iskolaérettségi vizsgálatot végzünk, ennek eredményét rögzítjük, és a szülővel megismertetjük.

Óvodánkban a pedagógiai munka belső ellenőrzésére jogosultak:

- Óvoda vezetője,

Országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés

Célja: a nevelési intézmény szakmai tevékenységének és a pedagógusok munkájának általános pedagógiai szempontok szerint történő értékelése, ellenőrzése.

Fajtái:

- a.) Intézmény ellenőrzése.

Pedagógiai programunk záró gondolata:

A szülőkkel együttműködve azon munkálkodunk, hogy sok **játékkal, mozgással, érdekes tevékenységekkel, az értékek** megőrzésével, másokkal **együttműködni** tudó, a világra **nyitott, tudásra vágyó, egészséges** gyermekeket neveljünk.

Legitimációs záradék

Intézmény OM azonosítója: 030407

Készítette: László-Bratkó Bettina - igazgató

Legitimációs eljárás - Az érvényességet igazoló aláírások:

Véleménynyilvánító:

Véleménynyilvánító:

Kovács Zoltán

Szendi Diána

Szülői Szervezet elnöke

nevelőtestület nevében

Egyetértését kinyilvánító:

Varga Gábor Kálmán

fenntartó

Jóváhagyta:

László-Bratkó Bettina

igazgató

Ph.

Hatályos:2024. 01. 01.

A dokumentum jellege: nyilvános.

Megtalálható: nevelői szobában.

Iktatószám:

A Pedagógiai Programot megismertem, elfogadom, és ezt aláírásommal igazolom.

Név	Aláírás
Varga Gábor Kálmán	
Szendi Diána	
Kovács Zoltán	

Tényő, 2024.01.01.

.....

igazgató